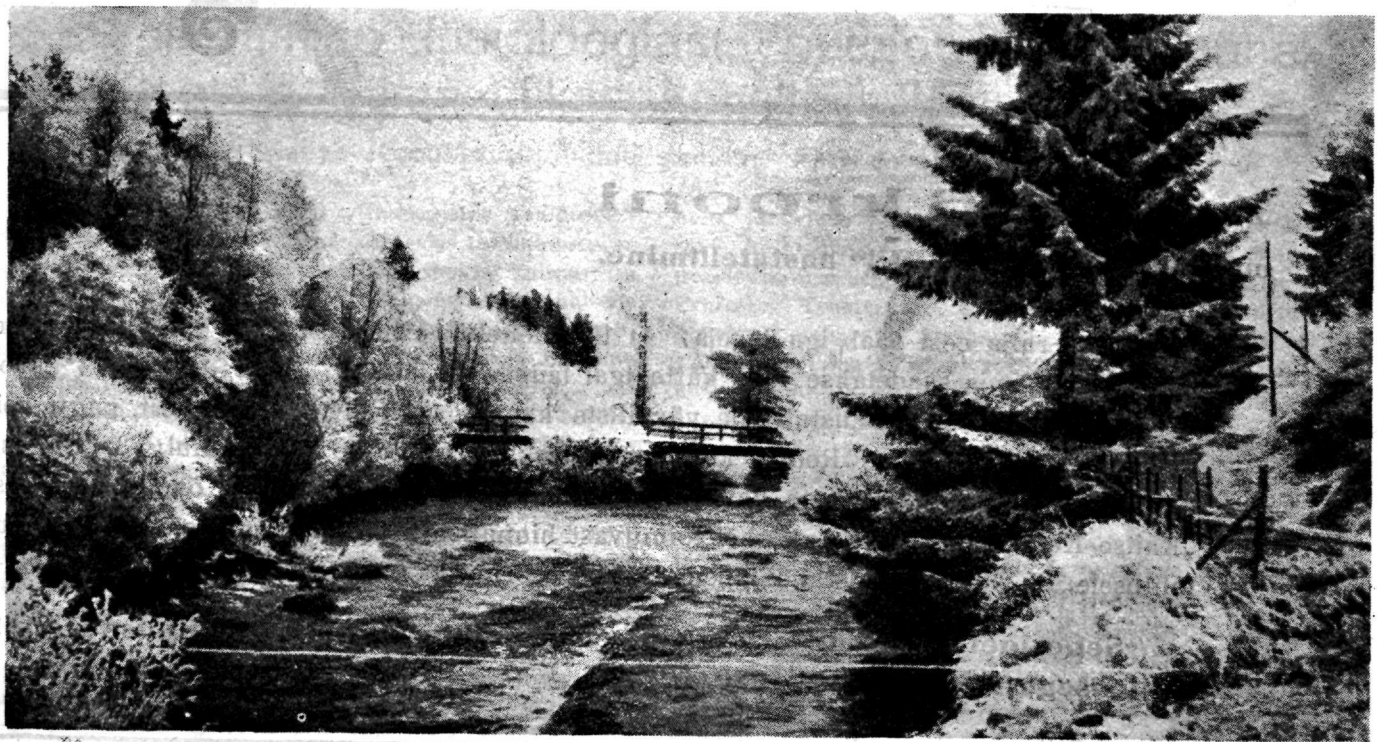

KAITSE KODU!

25. jaanuar 1930

NR. 4

Hind 20 senti

Tänases numbris:

- Kaanepilt: Pakane kunstnikuna.
A. Kõrgesaar: Mõningaid näiteid hingamise füsioloogiast, patoloogilistest nähetest ja gümnaastikast kehalises kasvatuses.
— Tõe ja õiguse eest...
R. L.: Kaitseliidu pealike kursused Võõmas.
T-vo õ-no: Tiibade luule.
H. Rikand: Vana sõdur.
B. Savinkov: Must hobune (järg).
— Male.

Ainult 6 krooni

maksab „KAITSE KODU!“ aastatellimine.

Selle raha eest saab iga lugeja: 1) 1500 lehekülge huvitavat ja pildirikast lugemismaterjali, mis saadetakse talle kätte igal laupäeval ilmuva „KAITSE KODU!“ näol; 2) vähemalt neli suurekaustalist ja värviliste kaantega „K. K.“ erinumbrit, nagu neid möödunud aastal ilmus Rootsi kuninga külaskäigu, jõulude jne. puhul; 3) nägusa, kõhuka ja mitmekesise sisuga kaitseliitlase kalender-käsiraamatu; 4) õiguse võtta osa „Kaitse Kodu!“ aastatellijate vahel toimuvast hinnaliste asjade loosimisest, kui ta tasub talitusele „K. K.“ tellimisraha hiljemalt 15. veebruariks 1930. a.

Selle loetelu järele ei ole teil enam põhjust viivitada „Kaitse Kodu!“ tellimisega 1. jaanuarist 1930. a.

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1 KORD
NÄDALAS

6. AASTA KÄIK N: 4 KAITSE KODU!

5-SLASTIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal õrripäeval kella 10–12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsi-kirju alal ei hoita.

25. JAANUAR 1930

Väljaandja: KAITSELIIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltn. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÖERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. KUULUTUSTE HINNAD: 1 lehekülge teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

Mõningaid näiteid

hingamise füsioloogiast, patoloogilistest nähetest ja gümnaastikast kehalises kasvatuses

Kaitse Kodu!le kirjutanud san.-ltn. A. Kõrgesaar.

Kehaline kasvatus oma mitmekesisest avaldusvormides on saanud rahvastikus tähtsaks tervislikuks ja profülaktiliseks vahendiks, sest praegusaja kultuuri ja tehnika edenemine on kehalise töö teinud minimaalseks ja ühekskülgseks. Inimese organismile ta loomulikuks arenemiseks ja tegutsemiseks on aga tingimata tarviline kehaline töö ja liikumine, milleta pole võimalik elustada ja arendada elundite funktsioone. Inimkeha teadlik arendamine ja elundite töö kooskõlastamine vastavate sportlike harjutustega on kõige kindlamaks ja radikaalsemaks tervise pandiks ning jõulise rahva tuleviku sihiks. Meie kehas peitub nii mitmeid väga tähtsaid elundeid, millede tegevust ja arengut me oma silmaga ei näe ja mis sportimisel sagedasti jäävad tähelepanuta, mis põhjustel nende toimeis võib tekkida mitmesuguseid rikkeid.

Esimeses järjekorras elu alalhoidmiseks on meil tarviline hapnik, mida me õhuga kopsudesse hingame ja kust seda punased verelibled vereringis kehasse laiali kannavad rakkudele edasiandmiseks. Mida kiiremad ja intensiivsemad on kehalised liigutused, seda rohkem vajame hapnikku. Kui kopsud on nõrgad, arendamatud, ja kui puudub vastav oskus hingamises, siis nad ei suuda

keha tarviduse järele hapnikuga varustada, mistõttu tekib hingeldus ja kiire väsimus. Et seda ära hoida, peame liikuma aeglasemalt või jääma tegevusetaks seisma. Professor Tsuntsi arvestuse järgi kasvab organismis hapniku tarvidus 3,6 km käimisel 115%, 5 km käimisel 420% ja 8,4 km käimisel 1000%. Sellest siis järeldus, kui tarviline on kopsude teadlik arendamine ja hingamise oskus kehalises kasvatuses. Kopsude täieline hingamisvõime on täiskasvanud inimesel keskmiselt 100 r.-m, kuid sellest pinnast kasutatakse pealiskaudsel hingamisel ainult väike osa, kuna suurem osa jääb tegevusetaks.

Hingamisaktis võib arvestada kolm momenti: 1) sissehingamine — aktiivne ja passiivne rinnakorvi laiendus hingamislihaste abil; 2) väljahingamine — mehaaniline rinnakorvi kokkuvajumine, mille tagajärjel kopsu torukesed surutakse kokku ja tarvitamiseks kõlbmatu õhk hingatakse välja. 3. moment — paus, difuusne gaaside vahetus. Kopsu normaalne või keskmine õhumaht (Vitalkapazität) on meesterahval 3500—4000 kub.-sm. Paigal olles või väikesel liikumisel teeme keskmiselt 14—18 hingamist minutis ja igal seesugusel sissehingamisel hingame õhku kopsudesse keskmiselt $\frac{1}{2}$ liitrit, minuti jooksul $7\frac{1}{2}$ liitrit, tunnis 420 liitrit ja öö-

päeva jooksul 10,8 kub.-m õhku. Muidugi tiheneb hingamine vastavalt kehalise liikuvuse ja töö intensiivsusele kuni 30 ja rohkem korrani minutis, ja sellega kasvab ka tarvitav õhu maht kuni 50 liitr. minutis, näit. mäkkeronimisel, jooksmisel, sõudmisel jne.

Normaalsed ja patoloogilised hingamistüübid:

Normaalsel hingamisel peab sissehingamisel rinnakorv ühetaoliselt laienema, diafragma tõmbuma kokku ja laskuma, ja väljahingamisel igakülgselt tõmbuma kokku, kuid sääraseid tüüpe juhtub vähe. Harilikult me kohtame sellest tüübist mitmesuguseid kõrvalekaldumisi, missuguseid võiksime vaadelda 4 näites: õlavöö-, rinna-, ribiline ehk külje- ja kõhuhingamistüüp.

Õlavöö-hingamistüüpi juhtub meil kõige sagedamini, iseäranis lapseas. See tüüp väljendub selles, et sissehingamisel kerkivad õlad ühes abaja- ja rangluudega ja osa ülemisi ribisid, mis võimaldab tööd ainult kopsude ülemisele osale (latvadele), kuna alumised kopsuosad ja rinnakorv jäävad minimaalse liikuvusega, sissehingatavat õhku on vähe ja hingamine iseendast sünnib raskemalt. Säärasel hingamistüübil kannatavad veel kõhuelundid ja lihased ning vereringvoolu organid.

Rinna-hingamisel võib kopsud rakendada tööle samuti osaliselt, kuna kopsu alumiste osade, kõhuelundite ja lihaste töö on minimaalne.

Ribiline ehk külje-hingamine mõjub aktiivsemalt kopsude alumisele osale. Ribid selle tüübi juures laienduvad ja ühtlasi laieneb ka rinnakorv. Vaheliha (diafragma) töö ei ole aga normaalne — selle asemel, et diafragmal tõmbuda kokku ja laskuda, väljendub ta liikumise tungi vastupidises sihis. Sisse- ja väljahingamine pole küllaldane ja täieline.

Kõhu- (diafragma) hingamistüübil laienduvad rohkem alumine rinnakasti osa ja kõhuseinad. Selle tüübi juures omavad kopsud kaunis suure vabaduse liikumises, see mõjub hästi mao ja kõhu aparatuuri motoorsele tööle, suurendab rõngasvoolu (peristaltikat) ja parandab vereringi.

Käsitatud hingamistüübel on igapähe oma puuded ja arenenud ühetüübilisel hingamisel võivad tekkida mitmesugused rikked organismis seepärast, et ühel või teisel hingamistüübil jääb osa kopsudest ja hingamisliahastest tegevusetu, need kaotavad elastsust ja funktsionaalset võimet, rinnakorv väheneb. Nõrk, ühekülgne ja osaline kopsude töö vähendab kudedes gaasidevahetust, ei suuda varustada suuremate kehaliste pingutuste juures tarvilisel määral organismi hapnikuga, kõige selle tagajärjel võib tekkida väheveresus (punaste vereliblede puudus), mis mõjub üldiselt kogu organismile nõrgestavalt.

Hingamisharjutusi toimides tuleb kohe alul katsuda saada üle juba väljakujunenud ühekülgsel hingamisest ja hingamine teadlikult kooskõlastada sportlike liigutustega. Tuleb koostada kõhu- ja rinna-hingamistüüp, mis annab täielise hingamisakti seepärast, et siin ra-

kendatakse töösse diafragma ja rinnakorv, s. t. täieliselt kogu hingamisaparaat (kõhu- ja rinnalihased). Halvasti mõjub hingamisaparaadile lühendatud või mitte-täieline väljahingamine, mille tagajärjel osa kopsudest on alaliselt rikutud õhu all ja mis on takistuseks gaasidevahetusele. Tuleb püüda harjutada hingamise harvendamist igasuguses kehalises toimingus. Mida harvem hingamine, seda sügavam, seda rohkem kopsud ventileeritakse, seda paremini toimub gaasidevahetus. Alalisel pealiskaudsel hingamisel jääb osa kopsudest tööta ja nõrgaks, kaotab vastupanu ja elastsuse vähesel toitvuse ja liikuvuse tagajärjel ja on heaks pinnaks tuberkuloosi pisilaste pesitsemisele. Tuleb kontrollida oma hingamist ja selle puudusi ning parandada seda hingamisgümnaastikaga, mis peab arendama ja kõvendama hingamisliahaseid ja kopsukudet, tegema elastseks ja liikuvaks rinnakorvi. Peab oskama kasutada kõiki lihaste grupe, mis võivad olla tegevuses hingamisprotsessis.

Hingamisharjutusi tehakse tuleb panna tähele järgmist:

1. Harjutuskohas peab olema värske ja puhas õhk.
2. Riided ei tohi takistada rinnakorvi vaba liikumist.
3. Kõht ei tohi olla liiga täis ega tühi.
4. Alates harjutustega tuleb igakord enne täielikult välja hingata.
5. Sisse hingata tingimata läbi nina, seda tuleb ka harilikul hingamisel alati pidada silmas.
6. Soovitav on vahelduseks teha järjelisi hingamisharjutusi: esiteks täita õhuga alumine kopsuosa, siis keskmine ja ülemine osa, ja samas järjekorras jälle hingata välja ning korduvalt jälle vastupidises sihis.
7. Sügavaid ühetasaseid sissehingamisi ja täielisi väljahingamisi teha igakord pärast igasuguseid kehalisi pingutusi. See rahustab ruttu südametegevust ja mõjub hästi hingeelule.

Jooks on kehalistest harjutustest parimaks vahendiks kopsude ja südame võimete arendamiseks ja kõvendamiseks. Jooksul juba iseendast areneb õige hingamistüüp, kui alguses vähegi jälgida kopsude tööd ja rinnakorvi liikuvust, nendele õiget suunda andes — pidades silmas täielist väljahingamist — ja kooskõlastades sisse- ja väljahingamist sammudega või üldiselt muude kehaliste liigutustega.

Millalgi ei tohi unustada meie kõige tähtsamaid elundeid — südant ja kopsu. Neile peab alati juhtima tähelepanu, nende tegevust kontrollima ja laskma kontrollida. Püüdes anda kehale proportsionaalse arengu ei tohi ühtki keha osa ega lihast jätta tegevusetu. Kehakultuur täiendab ja aktiveerib profiilaktilist tööd, omandab ikka rohkem ja rohkem tähtsust kui tervistuslik (arstimis-) vahend, missuguses suunas tal on suur tulevik ja palju mitmesuguseid võimalusi.

TÕE JA ÕIGUSE EEST.

**Kas või auk maa sisse — aga eeslane juba oma jonn
ei jäta. — Pearu tüübid tänapäeval ja minevikus.**

„Jonn on loodud jumalast“ — kes muu kui tüübi-
line eestlane, mõni Viljandimaa mulk või abjakas, võis
luua ja tegelikus elus oma toimingute juhiseks võtta
selle põhimõtte!

Ennem võib raiuda tüki raua küljest või veeretada
paigast määratu kivimüraka kui sundida Viljandimaa
meest lahkuma kord omaksvõetud mõttest. Niisugune
on see kuulus „Eesti jonn“!

Jonnijate poolest kuulsamad maakonnad Eestis on
Viljandimaa ja Saaremaa. Muidugi on „kövu kive“
ka igalpool teistes maakondades, kuid nii massiliselt
ja teravalt ei tule jonn ilmsiks kuski mujal kui just
mulkide hulgas.

Millal õieti sündis see kuulus „Eesti jonn“? Rah-
va iseloomus peitus see juba ennegi, kuid väljenduda
võis alles siis, kui eestlased orjusest vabanedes said
inimeseõigused, võisid omandada liikumata varandusi
ja käia kohut.

Kohtu tee tallamises poole inimea jooksul mõne
tühise asja pärast avalduski kõige kujukamalt eest-
lase jonn, võitlus oma „tõe ja õiguse eest“.

Meie praegused vanemad tegelased, kes enne suurt
maailmasõda elasid Peterburis, jutustavad, kuidas Nee-
va kallastel võis alati näha senati hoonet otsi-
jaid eestlasi. Suguvennana saad kiiresti jutu-
järjele ja siis kuuled ikka üht ja sedasama lugu:

„Mul oli siin senatis natuke asja, ei leia ma-
ja kohe üles...“ Käidi ühes advokaadiga, kuid oli
küllalt ka neid protsessijaid, kes ise murdsid sisse se-
nati majja, riieldes ja vaieldes uksehoidjatega ja oma
puuduliku Vene keelega otsides teed „kohtuhärrade
manu“.

„Seda asja ma nii ei jäta, lähen kas või „si-
natsini“,“ — nii kinnitas iga kohtuotsuse järele kaotaja
pool. Ja mindigi kaebusega edasi järgmisse kohtu-
instantsi. Kui kõrgem kohtuaste muutis otsuse senise
võitja kahjuks, siis oli tema see, kes kaebas edasi.

Tüübilise, otse klassikalise näitena eestlase jon-
nist võiks tuua kahe saarlase aastakümne pikkuse prot-
sessi. Hiljuti surnud kapten Teeäär, kõigist lugu-
peetud vana merekarn, hakkas protsessima oma naab-
riga, kellega nad üheskoos olid tuukritööde ettevõt-
jateks. Ega kohtuskäimisel polnudki erilist põhjust —
lahkarvamised tekkisid tööde eest saadud raha jaota-
misel. Mõlemad olid jõukad mehed ja pealegi ei ol-
nud mängus olev summa kuigi suur.

Kuid mõlemal oli oma arvamine ja kindel
veendumus, et tema pool on õigus ja teine eksib. Kuna
ei jõutud kokkuleppele, läks asi kohtu otsustada. Kuid
ega mehed seepärast polnud verivaenlased.

Et tuleks odavam, võeti kohtusse minnes ikka üks
hobune ja vastased istusid vankril kõrvuti päris kenas
üksmeeles. Kui oli tarvis sõita „üle“, üüriti kahe
peale ikka üks paat — jälle tuli kohtuskäimine oda-
vam.

Mehed olid kahekesi pidanud nõu: vaja võtta
kahe mehe peale üks advokaat, kes kaitseb mõlemate
huvisid ja ajab asjad kohtus joonde! Niisuguse mõt-
tega tuligi kapten Teeäär ühes oma vastasega Kure-
saare advokaadi F. juure.

Protsessijad olid väga üllatunud ja pettunud, kui
advokaat F. seletas, et ei saa olla korruga kohtus
nõudja ja kostja volinikuks, vaid et kummalgi peab
olema ikka oma esindaja-volinik.

„Mis seal siis ikka on“, arvasid mehed, „kõnelete
asja ära nii kuidas on, küll kohus otsustab, kellel on
õigus.“ Kuid advokaat F. võis ikkagi olla ainult ühe
volinikuks ja teine pidi võtma teise advokaadi.

Siis hakati protsessima. Aastad möödusid, kuid
ikka ei olnud kumbki veel saanud oma õigust. Vahe-
peal oli armujumal üksteisele lähendanud kapten Tee-
ääre poja ja tema vastase tütre. Kuigi isade vahel
oli käimas äge protsessimine, ei keelanud see nende
lastel abiellumist. Vastased tantsisid oma laste pul-

mas, löid kokku õllekanne ja whiskyklaase. Pärast pulmi mindi jälle kohtusse — vaidlema ja oma õigust nõudma. Kui küsimus oli Vene senatis lõplikult otsustatud ja ei olnud enam kuhugi edasi kaevata, jäi kaotaja rahule.

Ka seegi juhtum tõendab, et 10—15 aastat kestvast protsessimisest hoolimata ei tarvitsenud vastaste vahel olla mingit vihavaenu. Samuti võis ka protsessimise põhjus olla tühine. Kuid kummalgi vastasel oli välja kujunenud oma veendumus, usk, et temal on õigus ja vastane peab alla jääma.

Meie paegused vanad advokaadid teaksid jutustada kümneid lugusid sellest, kuidas jõukad talud protsessiti ära — kohtu- ja advokaadikuludeks, kui advokaate ei keelaks seda rääkida ametieetika.

Paari sammu laiune maariba, põllupeenar või karjatee kuskil metsa ääres oli põhjuseks protsessiks kahe talu vahel. Kohus oli kaugel, asju aeti võõras keeles, seetõttu pidi võetama advokaat. Kui üks võttis tuntud nimega, kuid kalli advokaadi, siis pidi seda tegema ka teine. Vallarahvas, kõik teised peremehed jälgisid kahe kange mehe vägikalkavedamist, kaalul seisis uhkus ja enesetunne.

Protsess venis aastaid ja nõudis ikka uusi kulusid. Advokaadilt tulid teated: saatke sõiduraha, protsessi huvides peab jälle sõitma välja.

Alul tuli lihunik juure viia lehm, Mustik või Kirjak. Siis läksid lihuniku kätte või laadale Punikud ja Päitsikud, kari vähenes silmnähtavalt. Järg tuli hobuste kätte, Perenaine ja tütreid juba ammugi nutsid salaja ja katsusid peremeest veenda kohtuskäimise kasutuses, kuid asjatult. „Jonn on loodud jumalast“, ütles iseendale tüse mulk ja müüis ära oma armsama hobuse, et maksa advokaadi- ja kohtukulusid...

„Mida jõuab tema, seda jõuan ka mina,“ öeldi vastasele hirmuks ja jätkati kulukat protsessimist. Varsiti ei saanud enam müüa loomi, sest endisest uhkest karjast ja siledatest hobustest olid jäänud järele ainult riismed. Kulusid tuli aga kogu aeg juure ja vastased, kellest kumbki polnud teisest paremas seisukorras, pidid laenama raha juba talu peale.

Nii protsessiti Viljandimaal ja ka teistes maakondades käest ära kümneid häid talusid. Advokaadid teenisid suurepäraselt ja mõnigi praegune advokaat-miljonär on oma rikkusele pannud aluse rahadega, mis saadud esinemise eest omaaegsetes jonniprotsessides. Ja mitte ükski meie linnade advokaadid, vaid ka nende ametivennad Riias ja Peterburis teenisid jonniprotsesside arvel hästi.

Raske oli oma vastasega võidelda nendel, kes satutsid tülli ja protsessima mõisnikuga. Viimase head sidemed, võimalus saada mõjukaid eestkostjaid ja suuremad rahalised ressursid tegid kohtuskäimise nendega raskeks ja mõnegi mehe talu Viljandimaal läks Stryckidega protsessides oksjonihäämri alla.

Kuid ainele kulu ei ole millalgi heidutanud oma „tõe ja õiguse eest“ võitlejat. A. H. Tammsaare romaan „Tõe ja õiguse“ kangelas Pearu tüüpe oli lugematu palju minevikus, kuid on küllalt veel ka praegugi.

Viibides suvel Kuresaares suvitamas esitas pro-

fessor Paldrock kohtule kaebuse linnavalitsuse vastu — paadimaksu pärast. Linnavalitsus oli auväär professori paadi, luubi, maksustanud kui lõbusõidujahi.

Küsimuses oli väike summa, 3—4 krooni. Kuid sellest kujunes suur protsess. Prof. Paldrock pidi võtma advokaadi ja sellele maksuma juba ühekordse esinemise eest vähemalt kümme korda rohkem kui ta oleks maksnud linnavalitsusele paadimaksu. Seega ei olnud siin mõduandvad ainelised kaalutlused, vaid asja põhimõteline külg — oma õiguste kaitsmine. Niisuguseid juhtumisi, kus pealtnäha tühisel põhjusel ollakse valmis kandma lugematult kordi suuremaid ainelisi ohvreid, tuleb ette mitte ainult üksikute isikute, vaid ka riikide elus ja vahekordades.

Kui ühe riigi sõjaväed tungivad üle piiri teise riiki ja võtavad oma alla ühe linna või maakonna, siis on see hariikult otsekohe sõja põhjuseks. Kuigi riik, kelle õigusi on rikutud, teab, et sõda toob äraarvamatult rohkem kahju kui okupeeritud maa-ala kaotus, peab ta siiski kaitsma oma õigusi, ükskõik millise hinnaga eest.

Ka kuulus „Eesti jonn“ ei ole täiesti eitav iseloomu- ja võitlus oma olemasolu eest on loonud rahva iseloomus selle trotslikkuse, mis ei luba nii kergesti alistuda ka siis, kui on selgesti näha, et vastase pool on sel silmapilgul ülekaal.

Paljudel juhtumitel jonn on tõeline võitlus oma töökspidamiste ja õiguste eest. Võib olla, et jonnimine ühel või teisel juhtumil kõrvalistele isikutele näib olevat mõttetu, jonnija seisukohad ekslikud. Kuid jonnijale endale see on võitlus oma õiguse, oma töökspidamiste eest.

Niikaua kui inimestel on julgust ja selgroogu raudsambana seista selle eest, mis nad peavad õigeks, on jonn jaatav nähtus. Kuigi see viis varemetesse ja võõrastesse kättesse kümneid ja sadasiid õitsvaid talusid, kuigi ka praegugi käiakse kohtu teed ja ruineeritakse protsessimisega oma majapidamist ka niisugustel juhtumistel, kus asja lõpetamine või leppimine oleks saavutatav väikese vaevaga.

Jonn, õige jonn ilmub seal, kus mees ei loobu oma õigusest ainelise kasu meelitusel, kus ta võitluses vastasega murdub, kuid ei paindu, ei lähe kompromissile.

Kohtutes võib tihti näha juhtumeid, kus kohtunik kahele kohtuskäijale soovib leppida, hoiatades era-kaebajat, et asja arutusele võtmisel vastutusele võetakse ka tema, sest seadust on rikkunud mõlemad. Kuid hoiatata ei kuula seda, tal on veendumus, et temal on õigus ja ta peab seda nõudma, sündigu mis sünnib.

„Oma jonniga pärast satute nüüd ise kriminaalsüüdlase ossa,“ sõnab kohtunik niisugusele õigusenõudjale, kuid see ei näi teda hirmutavat, sest ta usub oma õigusse.

Üksikute isikute suhtes võib jonn tihti saada saatuslikuks, kuid üldisest seisukohast vaadatuna toob ta kasu: ei lase tekkida müüdava, kompromissinimese hingeelu.

„Kuulus „Eesti jonn“ on kasvatanud palju kõva selgrooga mehi, kelle vaated tunnevad ainult sirgeid teid ja ei ühtki kõrvalrada.

Pealikute kursus Võhmas.
Pealikud laskerajal. Püsside proovimine käib täies hoos.

Kaitseliidu pealikute kursused Võhmas

1.

Suurimaks seni kaitseliidus pealikutele korraldatud õppustest osutus Sakalamaa maleva allüksuste pealikute kursus, milline leidis aset Võhma alevikus 10.—12. jaanuarini k. a. See kursus ei vääri tähelepanu üksi suure osavõtu poolest, vaid enam ehk seega, et siin mitmeaastase katsetamise järele jõutakse peaaegu välja ühe elulise ja vajalise asjani, s. o. pealikute normaaltäienduskursuseni. Pealikute teadmiste täiendamine ja värskendamine on kaitseliidus seni olnud valulisemaks küsimuseks ja ühtlasi ka raskesti lahendatavaks küsimuseks, sest meie pealikud on oma sõjalise ettevalmistuse poolest seevõrra mitmekesisel tasapinnal, et esimesel silmapilgul paistab hoopis võimatus korraldada ühtlast täiendusõppust, mis annaks igale õpilasele kõige vajalisema.

Seni pealikute õppused leidsid aset peamiselt n. n. lendkoolides, kuid paariaastased kogemused näitasid, et lendkool on rohkem propagandilmine ettevõtte ja õppealade rohkuse poolest ei suudeta ühegi ala juures peatuda vajalise põhjalikkusega. Elu ise näitas, et tarvis on välja valida kõige tähtsam ja tarvilisem osa ja seda pealikutele nii kätte õpetada, et nad suudaksid juba iseseisvalt tegutseda.

Uuel alusel korraldati käesoleval talvel pealikute õppused ja senisest lendkoolist kujunes täienduskursus. Esimene niisugune täienduskursus korraldati peastaabi poolt Viru malevas — Laekveres 20.

— 22. detsembrini möödunud aastal. See oli veel nagu katseks, kuid katse õnnestus ja selle eeskujul korraldati teine kursus Võhmas. Et Võhma pealikute täienduskursus kujunes tõsiseks suursündmuseks Sakalamaa malevale, lubatagu selle juures veidi pikemalt peatuda.

Pilistvere malevkonna pealik J. Scheller, kursuse majanduse korraldaja, teiste sõnadega „leivaisa“.

Pealikut kursus Võhmas. Pealikul keha kinnitamas pärast rasket päevatööd (pildil näha ainult pool kursust). Ristiga märgitud kursuste „leivaisa“ ja majanduse juht — Põltsvaere malevkonna pealik hra Scheller.

2.

Iga korralik ettevõtte, kui soovitakse edu, vajab täpsust, põhjalikku ja järelekaalutud ettevalmistust, eriti veel aga pealikut täienduskursus. Selle ettevalmistuse peale pöördi tõsine tähelepanu. Tegevus hargnes siin kahes suunas: õppetöö ja majanduslikul alal. Esimese ala korraldamise võttis enda peale peastaabi õppe- ja spordiosakond, kuna majanduslike küsimuste lahendamine jäi Sakalamaa maleva ja Põltsvaere malevkonna hooleks.

Kursuse üldjuhtimise võttis enda peale major Balder peastaabist.

Kohe peale kolmekuningapäeva algas õppejõudude ja õppeabinõude koondamine. Õppejõud olid kohal juba 7. jaanuari õhtuks. Peale kõigi Sakalamaa maleva instruktorite olid lahkelt appi tulnud Järva maleva omad täies koosseisus ja üks teiselt naabrilt — Pärnua malevast.

Ettevalmistustööde juhatajaks õppealal määrati peastaabi õppepealik kapten Parts, sest kursuste juhataja ei saanud esimesest päevast kohale ilmuda peastaabi ülema kohuste täitmise tõttu.

Ettevalmistuse peale antud kaks päeva osutusid vajalisteks kui maasikmarjad.

Õppekavade detailne väljatöötamine, õppeplatside valik, ühiste õppe- ja tööviiside leidmine, seda ei saa ühe ega kahe tunniga toimetada.

Töökava kokkuseadmisel võeti aluseks põhimõte: silmas pidades, et allüksuste pealikul seisavad väga mitmekesisel sõjalisel ettevalmistuse tasapinnal, on tarvis nende teadmisi ja oskusi ühtlustada, andes

neile miinimumi, mida peab valdama iga pealik. Pealikul kui juhil on tarvis eeskätt olla peremees kahel alal: juhtida lahingus tema kätte usaldatud üksust ja teiseks tema peab suutma korraldada laskeasjanduslikku tegevust, vaatamata sellele, kas on tema laskejuhataja või mitte.

Töömeetodi kohta võeti ühel meelel vastu seisukoht, et teoretiseerimine ja klassitöö ei anna vajalisi tulemusi, vaid härjal tuleb otsekohe sarvist kinni hakata, s. o. — pealikul tegelikult tööle panna ja tegeliku töö juures anda nõuetavaid seletusi ning parandada ettetulevaid vigu.

Mis puutub kursuse sisulisse ulatusse, siis võeti töökavasse taktika alal kompanii, rühma ja jao juhtimine ja tegutsemine kaitse- ja pealetungilahingutes ühes julgustamisega ja luurega ja laskeasjanduse alal — relvade kordsaseadmise ühes proovilaskmisega ning õppelaskmise ja laskevõistluste korraldamine.

Laskeasjandus on ühine kõigile pealikuile, kuid taktika alal tegutseb iga pealik oma üksusega, kusjuures tutvutakse ka üldjoontes järgmise kõrgema ja madalama üksuse tegevusega.

Taktikaline väljaõpe organiseeritakse gruppides: kompanii pealikul abidega moodustavad ühe grupi; rühmapealikul abidega moodustavad 3 gruppi; samuti jaotatakse 3 gruppi ka jaopealikul ja nende abid. Iga grupi peale määratakse üks instruktor juhatajaks, kes siis samm-sammult läbi käib õppuseks määratud maastiku ja lahendab ülesande. Pärast kõik õppejõud lepivad kokku normaalse lahenduse kohta, milleni katsetakse kursustasi välja viia nende iseseisvas töös.

Mitte vähem vaevarikast tööd nõuab ka majandus-

Pealikute kursus Võhmas.
Kursuse aigus. Õpilased rivistatud esimesele õppusele — püsside proovimisele — minemiseks.

liku külje korraldamine. Vaatamata igasuguste ennustuste ja äärmiselt ebasoodsate ilmastiku ja muude tingimuste peale maleva pealik ja Pilstvere malevkonna pealik hra Scheller ootavad mitte vähem kui 80-t pealikut. Seda hulka kolme päeva jooksul toita ja korteritesse paigutada ei ole kerge asi. Kuid kõige sellega saab hakkama energiline ja noor malevkonna pealik hr. Scheller. Toitlustamise alal on abiks kohalik naiskodukaitse, kuna kaugemate asjaosaliste malevkondade naiskodukaitse jaoskonnad annavad rahalist toetust.

9. jaanuari õhtuks jõutakse nii kaugele, et võib veidi hinge tõmmata. Kõik on tehtud — tulgu mis tuleb!

3.

Ja tulgi! Reedel on õppetöö alul kohal 95 pealikut! Ühelt poolt rõõm nii suure osavõtu pärast, teisalt jälle mure südames, kuidas õppetöoga saadakse hakkama, kui grupid oodatust poole suuremaks paisuvad. Kiires korras on valmistatud ja tellitud Viljandist juure märklaudu, — kuid et juba 20 meest tuleb vahetusse panna, see on üllatus.

„Tarapiita!“ õhkavad õppejõud — ja hakatakse pihta.

Esiteks sissejuhatus maleva pealiku kapten Eisenbergi poolt, siis kapten Partsi seletus õppetöö kohta ja kohe kolonni ja laskerajale. Vaevalt antud viimne pauk, saadud viimne seletus, kui marsitakse lõunasöögile kohalikku eksporditapamajja. Ka siin ei ole aega viivitada, sest talvine päev on lühike ja peale lõunat on pikem taktikaline õppus — kaitseuurimine. Järva maleva vanem instruktor ltn. Jaurus peab lühikese, kuid tuumaka sissejuhatava loengu kaitsest — ja grupid

sammuvad otsekohe maastikule ülesandeid tegelikult lahendama.

Igale mehele pistetakse trükitud olukord pihku ühes kõrgema pealiku kaitsekäsuga. Kui sipelgate pere askeldavad seitse gruppi Parsima talu rajoonis ja murravad pead, kuidas Võhmat kaitsta Suure-Jaani poolt pealetungivate mässuliste eest.

Esiteks silmaringi ülevaade ja olukorra hinnang, siis otsuse tegemine ja lõpuks otsuse väljendus käsus. Juba pimeneb, kuid ikkagi kõlavad sõjakad käsud: siin kompaniipealik asetab oma kompaniid kohale, rühmapealik murrab pead, kuidas asetada jagusid jne. On juba pime, kui saadakse ülesandega valmis — Võhma on kaitsitud!

Kuid eksib see, kes arvab, et seega kursuslaste päevatöö on läbi. Kohe klassiruumidesse ja laskeasjanduse kallale. Päeval püsside proovimisel saadud lasketagajärjed uuritakse nüüd läbi: tarvis leida keskmine tabamuspunkt, kindlaks määrata hajumise suurus ja üles leida püssi vead ning need kõrvaldada.

Hilisõhtuni kestab töö.

Juhatus tunneb muret, kas mehed ei ole ülekoormatud tööga. Asja lahendab üks eluaastates pealik: „Selleks meie siia tulimegi!“ Õpilaste töötahe on eeskujulik. Heas meeleolus sammuvad nad alles kell 22 öökorteritesse.

Laupäeval kell 8 on kogu meeskond juba klassitoas. Loeng laskeasjandusest, ja jällegi tegelik laskmine. Nüüd käsitatakse juba õppelaskmise organiseerimist.

Pealelõunane töö algab kursuse juhataja major Balderi loenguga pealetungilahingust, millele järgneb

Ütemaalised kaitseliidu suusavõistlused, mis peetakse veebruari lõpul Viljandis.

ülesannete lahendamine maastikul. Jällegi katab pimedus maad, kui tagasi jõutakse.

TIIBADE LUULE...

Sajangute vältel on inimesed unistanud tiibadest, mis ületaksid maa külgetõmbejõu ja kannaksid neid sinavate kõrguste poole. Juba antiikaja muinasjuttude Ikaros oli selle unelma kangelaseks. Muinasjutu järele omandas tema lendamise oskuse oma isalt, kes talle asetas selga linnusulgedest konstrueeritud tiivad. Pöörane oli vanamehe rõõm, kui tiivad osutusid kandvaiks. Tolleaegsele tehnikale vastavalt oli saavutatud ülim inimese võim õhuvallas. „Lenda taeva ja mere vahel,“ õpetas vana konstruktor oma poega. „Ära lasku liig alla, siis neelavad su mere kohisevad lained, ära tõuse liig kõrgele, siis kõrvetavad su päikesekiired!“ Need vanamehe tarkusesõnad saatsid õhukütõusvat poissi. Ent — ons noorus millalgi hoolinud vanade kõlisevast tarkusest!

Ning ka muinasjutt muutub psühholoogiliselt usutavaks: kerkides õhku linnu kergusega andus Ikaros lennu hurmale. Unustades õpetused, unustades oma maise keha nõrkused, himutses ta pääseda vaid kõrgemale, kõrgemale — tahtes jõuda inimfantaasias konkreetse kuju omandanud taevasse. Muinasjutt laseb tal pääseda päikese ligidusse, kuid siis järgnes jumalate karistus: päikese tulised kiired sulatasid yaha, millega

Õhtul on loengud gaasiasjandusest dr. T. Reimani ja kandidaat Kummeli poolt — ning linnutiivul on teine õppepäev läbi.

Pühapäevaks jõuab kohale ka kaitseliidu ülem kindral Roska.

Viimne päev on pisut kergem. Enne loeng laskevõistluste korraldamisest, siis tegelik laskevõistlus ja lõpuks kahepoolne taktikaline õppus, mis on pealike kontrolltöök. Siin näidatakse, kuivõrra on suudetud õppida juhtimist ja lahingu läbiviimist. Selle katsega lõpeb ka kursuse õppeosa.

Nüüd kogumetakse söögisaali ühisele lõunasöögile. Maleva pealiku avasõnadele ja kindral Roska sütitavale kõnele järgnevad mitmed kõned kohalikkude pealike poolt. Selgub, et Sakala mehed ei ole üksi tublid tegumehed, vaid ka head sõnamehed. Sääraseid sügavamõttelisi ja südamesse tungivaid sõnu saab harva kuulda.

Seega on kursuse ametlik osa läbi ja rõõmsas ning kindlas meeleolus minnakse laiali.

Igaüks ütleb „jällegemiseni!“ Siit ja sealt räägitakse: „Tuleme tuleval aastal veel kokku!“

Õhtuse meelelahutuse eest on hoolitsetud peoõhtuga.

Õiste rongidega lahkuvad viimased pealikul, viies kaasa mõnusaid mälestusi kibedast viljarikkast tööst, tublist Pilistvere pealikust ja uuest Eesti rekordist, mille püstitas tõusev Sakalamaa maleva täht — pealik Järvekülg.

R. L.

Ikaros. Vanaaegse joonise järele.

suled kokku olid liidetud, tiivad hajusid ja oma soovi täitumise silmapilgu lähenedes sööstis Ikaros alla, kukkudes kivina ja purunedes rannakalju vastu tundmatuks massiks. Saatus, mis tabab inimekonda sajandite jooksul! Vast põhjeneb tallele Ovidiuse kaunile muinasjutule üldine väljendus lendamisest kõrgemale kui tiivad kannavad. — Ajalukku on Ikarose jäädvustanud sellenimeline Greeka rannik ja meri.

Ovidiuse Ikarius pidi jääma tulevastele sugupõlvetele hoiatuseks: jumalad ei luba häirida oma riiki, ükski inimolevus ei suuda tungida võitmatusse avarusse.

Kuid ka 1001 öö jutustused käsitlevad lendamisprobleemi. Siin lendab merimees Sindbad Rok-linnu külge seotult maast maale, riigist riiki. Inimene on neis jutustuses siiski vaid kõrvaline tegur, uhke Rok-lind võimaldas temale tunda pilvede võlu, et siis jätta hulljulge merimees üksikule kaljule. Valhalla väravad ei avane ühelegi surelikule.

Mainitud muinasjutud tõendavad ainult, et juba kaua, kaua enne esimeste abitute lennukite sündi arutasid inimeste mõtted lennuvõimalusi, ent seisid siis neile absoluutselt lahendamatuks näiva probleemi ees. Ainult jumalaid ehtisid nad tolle saavutamatu lennuvõimega. Rooma mütoloogias Nike ja Fortuna võitsid tormi, Mercurius liikus Olympose tiibadega varustatud sandaalide abil, Eros ja Psyche liidlesid kergelt päikeseloojamineku purpurvärvil. Vaid üks inimlik olevus suutis võita õhu. See oli kangelaskuningas Aleksander, kes tõusis pilvedesse lindude poolt veetud vankris, et vaadelda, kas leidub kogu maailmas ühtki nurgakest, kuhu ei ulatuks tema võim. Nii jutustab eepos. Ent Aleksander kuulus ka pooljumalate liiki.

Need muinasjutud ei annud järgnevate sugupõlvete parimaile peadele rahu. Võruslik meister Leonardo da Vinci unistas samuti õhu võitmisest. Ta uuris lindude lendu ja püüdis leida ka inimesele sobivat tiivakuju. Juba Cyrano de Bergerac nägi oma väimusi ees lendu kuule — idee, mis seni teostamatu, kuid — mitte kauaks! Kummalisel kombel annab keskaeg pahale inimesele lendamisvõime — tol ajal ratsutavad hambutud vanad nõiad luudade seljas üle majade ja mägede.

Ent too, millest julgeti vaid unistada, on meile teostunud fakt, mille olemasolu ei suuda meid milligagi roopast lüüa. Vahest hiilib hinge ainult salajane mõte: „Kui meie esiisad hauast tõuseksid, nad ei tunneks enam maailma ära!“

Mis tähendab meile suure laeva — Zeppelini — sajakilomeetrine kiirus õhus! Mitte midagi — vast ainult merehaigust. Ei hämmasta meid ka hiiglamonoplaani lend, mille tiivad kubisevad kajutites olevatest inimestest nagu mesilastest. Võib olla, et esimene reis kuule paneks meid mõtlema sealset riigikorda ja viisumite hankimist.

Ent — üks sündmus haaras siiski kogu maailma. See oli ühe ainsa inimese tahtejõu näide — Lind-

Langenud lendur.

berghi võit avaruste üle. Ei mingi jumal, ei isegi pooljumal, kõige vähem veel rahvasaadik või mõni teine jumalusele lähenev indiviiduum, vaid harilik proosaline noormees puhta krae ja hästi istuva ülikonnaga, kes sülitas pihku, asus rooliratta taha ja kihutas üle üksinduseriigist. Lendas taeva ja mere vahel, nagu Ikaros, ent ei laskunud alla ega tormanud päikesesse — ei olnud tal ka vanemaid nõuandjaid.

Charlie Lindbergh, kes väikese poisina isa farmil Little Fallsis, hiiglajõe Mississipi idarannikul, unistas samuti nagu Ikaros, ent teostas selle juba siis tehniliste abinõudega: ronis oma jalgrattaga puu otsa, sidus selle sinna kinni, istus ise peale ja viibis „õhus“ mitu tundi, kujutades enda olevat sfääride võitja. Lapse unelm, mis teostus ootama kiiresti.

Muinasjutt inimesest, kes oskab lennata, ei ole enam muinasjutt. Ent romantilikkus püsib. Lendur on nüüdseaja tüüp — kunstnike, kirjanike, luuletajate ja filmide süžee. Tavaline inimene, ent kroonitud surmaläheduse suurusega. Kõneldakse, et ühe seltsimehe surm mõjuvat lendurile traagiliselt. Siiski suhtutakse sellesse haruldase loomulikkusega. Täna sina — homme mina! Ikarose saatus püsib. Jumalad kaitsevad endiselt Valhalla väravaid. Ent julgete lendurite päid ümbritseb romantilikkuse ja kangelaslikkuse aupaiste. Tiibade luule...

T—vo H—no.

VANA SÕDUR

EMA MÄLESTUSTEST H. RIKAND

Õhk suitsutares oli sama paks kui seal valitsev pimeduski. Kirve oleks võinud sinna rippuma heita.

Vana Mihkel lamas süngi eesäärel ning vahtis pimedusse. Ta kõrvalt, seinapool ääres, magas ta naine Ann. Kui ometi ka tema, Mihkel, saaks uinuma jääda! Aga millal küll see veel sünnib!

Igast tarenurgast ja seina äärest, põrandalt, kus kasukaräbalail ja riidenäruudel põõnasid karjalapsed, kaetud naiste seelikute ja oma enda jakikestega, ning ahju kõrvalt, kus vanaperemees puhkas, kostis magajate hingamine ja norskamine, mille hääled koondusid kummaliseks seguks. Seal nohises, vilistas, saagis midagi, seal oli vahest kui põriseks vanker kivikõval maanteel, seal plagises midagi korratult: plapp-plapp... plapp... plapp-plapp-plapp... See tuli Liisast-plikakeselt, tal vaesel oli kõva nohu ja nina raskesti kinni. Käeulatuses Mihklist, noorte perevanemate süngi ees, mis pähtsega tema, Mihkli, ja ta naise süngiga kokku puutus, rippus lae all oleva vibu otsas häll, kus mõnekuine pödur maailmakodanik, väike piripott-poisike, tares valitseva umbse leitsaku käes rahutult viskles. Kõik nad magasid, kas hästi või halvasti, aga nad magasid. Ainult tema, Mihkel, ei saanud und.

Pikil ööl, mil kõik maailm päevasest väsimusest puhkas, oli tema mõistetud uneta vaevlemisele. Kauaegsest jooksvast piinatud liikmed õhetasid ja valutasid, rind kippus lämbuma, suu ahmis õhku, mida nii hirmus vähe tundus olevat, ja pea asemel oleks nagu kivihunnik kaela otsas tolknend.

Sarnaseil hetkeil lendavad inimese mõtted kas tuleviku unistustele või heljuvad minevikuradadel, haihtunud lugude mälestuste keskel.

Mihkilil polnud enam tegu tuleviku-unistustega, tema tuleviku ainuke küsimus oli: kui kauaks veel? Selleasemel aga vilbelesid ta mõtted möödunud päevade pildidel.

Talle tuli meele, kuidas tema, Mihkel Tüts, nooremehena soldatiks oli võetud, tol ajal, kui nekruteid veel nagu metsloomi püüti ja kinniseotult linna toimetati, et neid kuhugi laia Venemaa nurka-kolka väeteenistusse saata.

Kakskümmend viis aastat kestis noil aegadel teenistus. Kes siis nekrutipüüdjate kätte sattus, võis end elavalt mahamaetuks lugeda. Kahekskümnepäevaks aastaks eemale kodumaast, omastest ja kõigest, mis muidu inimesele on kallis ja armas, valju, metsikult toore sundimise alla kiratsema kord rāpaseis, haisevais kasarmuis, kord raskeil rännakuil mõõtmata teedel või hädaohlikel sõjakäikudel täis otsatuid viletsusi, külma, palavust, nälga, haigusi ja surma. Kui paljudest õnnestus sarnastest oludest veel kodumaale tagasi pääseda. Ainult üksikuil harvul. Suur osa jättis oma kodikesed ikka võõrsile.

Mihkel Tüts oli üks neist õnneliketest olnud, kes oma veerandsada aastat vastu oli pidanud. Veerand-

sada aastat kodu poolt ühtki kirja saamata või ise sinna kirjutamata, sest et kirjade kirjutamine siis veel igamehe asi ei olnud. Ka polnud ta kogu selle pika aja jooksul kordagi kodumaal „käimas“ olnud. Kas oli teda sellest tagasi hoidnud tundmatu maa mõõtmatus, mis oma kahel jalal läbi rännata oleks tulnud, kuna ju raudtee veel kuulmatu asi oli, kas olid ta „käima-laskmise“ palved tähele panemata jäetud või oli muid tõkkeit ja takistusi olnud, see saladus puhkab vana Tüt-siga Põlva kalmuaial.

Ajal, millest siin on jutt, elati peaaegu kogu Eestis veel rehe- või suitsutaredes, mis, eriti vanemad, vahet hoopis akendeta olid. Päevaalgust saadi seal kas ukse või jala-, poolteise pikkuste ja 10—12 tolli kõrguste seinaukude kaudu, meil „pajadeks“ nimetatud, mida lükatlauakestega võidi sulgeda ja avada. Palju sel teel valgust tarre pääsis ja kuidas talvel ühes seega ka jääkülml õhk sisse tungis, võib juba arvata.

Meie suitsutarel — küllap ta vist oli uusimaid ehitusi — olnud isegi kolm klaasakent, neist kaks vaevalt nelja ruutjala suurused ja üks hästi vähem. Olnud ka neljaski aknake olemas, mille ette aga väike riiete hoiuruum olnud ehitatud. Õhuvahetuse otstarbel omanud tare ikka ka veel pajasid, sest ega aknad noil ajal veel lahtikäivad olnud.

Ruumikast tarest võttis vaesemehe sauna suurune korstnata reheahi julgesti kumendiku enda alla. Ahi oli kerisega, s. o. ta tuleruumi üle ehitatud võlvkaartel, ahju lae all, lasus tubli kiht paari rusika suuruseid põldkive, mille vahele kütmisel leegid ja suits tungisid, kive tuliseks ajades. Sealt voogas siis leitsakut ja suitsu ahjusuu kohale jäetud keriseavausest otse tarre. Ahju seinapoolsed müürid olid millegipärast ehitatud nii, et nad oma ulatuses hoone seinte aset täites välismaailmaga kokku puutusid ja nii siis ka seda kütsid. Säärane ahjumürakas neelas pööraselt küttematerjali ja sinntas arutul hulgal suitsu, mis tares pilvena hõljus. Siis käidi seal ainult kummargile küürus, kuid sellest hoolimata jooksid inimestel silmad kipituse pärast vett ja kõhaläkatused vapustasid vanade kui ka noorte rindu.

Suitsu väljalaskmiseks oli ka veel ukse kohal jala kolme laiune ning paari kõrgune avaus — „otspaja“, mille ülemisele piidale sagardatud luuki viimase külge kinnitatud nulia abil võidi üles toetada ning alla lasta ja nii otspaja avada ja sulgeda.

Tare savipõrand oli jalgadega sissekantud pori ja mullakihiga üleni kattunud ja õhkus, erilisel ilmamuutustel ja öösiti, niiskusest ning mõnesugustest ebamäärastest lehkadest. Meie aja inimene ei suuda endale ette kujutada, milliseks sodiks muutus talveõil suitsutare õhk. Kuna soojel aastaaegadel lakas, aidas või mujal lähedas õhus magati ja „kojas“, milleks meil laudadest kokkulöödud saunaesine kuur oli, keedeti ja söödi, oldi talvel sunnitud rehetares elama, töötama,

ketrama, küpsetama, loomatoitu valmistama, sööma ja magama. Porist ja sõnnikust läbiimbutatud jalgrätide ja pastalde ning tókatiiga määratud venesaabaste väljaõhkumised, kümnekonna magaja higi- ja hingeaur, vahest isegi seasööma-tõrrest tõusev mitmesegine lõhn ühes ahjuleitsaku ja suitsupilvega löid seal atmosfääri, millist mujalt ei leia. Juhtus veel vasikas või lambatall haige olema, siis toodi seegi külmast laudast täre soojusse paranema, mis muidugi õhupuhastust kaasa ei toonud. Ime, et selles segus üldse veel suudeti hingata ja ühtki ööd üle elada.

Kui inimesed õhtuti unne vajusid ja noore ema käsi haiglase lapse kiigutamist unustades ümber randme mässitud hällinööriga õhku rippuma jäi, laps aga kui jonnakas olend säärase lugupidamatuse üle nututeel pistis protesteerima, siis hürmahtas vana Tiits oma jämedalaadilisel soldati kombel pahaselt:

„Näeh, lask latsel ikke! Oi sinno küll!“¹⁾

Rapsas siis emalt hällinööri nii kurjalt ära, et sellel kas või naha käerandmelt maha rebis, ajas enda süngi-äärtele istukile ja hakkas last kiigutama. Kiigutas tüki-tüki aega, kuni virikott jäi vagusaks — küllap vist uinus. Siis laskus ka Mikkel asemele pikali. Ka temagi tahtis unne suikuda.

Aga ahi hoovutas leitsakut, kiikuvast hällist keerlema pandud suitsuvine kipitas silmis, ving — kütmise järele oli teda kas vähe või palju, kuid ikkagi olemas — pani pea valutama, väsimus rammestas ihu, kuid raugal ei tulnud und. Hingeldades lamas ta kõvaks-vajunud õlgasemel, liikmed täis kannatamatuseni küünivat pinevust, kuid mitte jõu ega teotungi, vaid jooksvatõve hädaohtlikku pinevust, mis pilgukski oma ohvri ei raatsi paigal lasta seista, kuid ühtlasi ka nii roiutab, et see kõigi maailma varanduste eest end paigastki ei tahaks liigutada.

Ah, kui ometi uni tuleks! Kui ometi kord saaks jääda magama!

Aga ei olnud ta nii kerge tulema, see igatsetud uni.

Lahtiseil silmil vahtis Mikkel pimedusse. Pildid minevikust tulid ja läksid ta mälestustes nagu pilved taeva all. Seal oli valgeid ja ilusaid, aga veel rohkem tumedaid ja nukrust äratavaid.

Siin elab ja magab kümme inimest ühes tares. Ja õhk on raske leitsakust, vingust ning magajate õhkumisest. Aga päratute kasarmute otsatu is ruumes oli vahest paarsada inimest nii ütelda hunnikus. Seda haisu, mustust ja täisid, mis seal oli! Lõhkised ahjud ei suutnud ruumi kütta, inimesed oma hingeauruga kiitsid. Aga tema oli siis veel noor olnud ja uni hea. Kui päevasest väsimusest palati servale pääsis, siis vajus kui vette. Nüüd aga, näe, ei saa ega saagi und.

Laager. Oli mis oli, kuid haisu poolest oli lugu ometi parem kui kasarmus. Ja kui õhtuti või piihapäeviti vabadel tundidel pill üürgas ja mehed kasatskit uhtusid, maadlesid või midu mürglit tegid, oli lõbu laialt. Iseäranis kui ülemus oli inimlik. Aga kui juhtus ülemaks olema mõni siga-mees, see võttis kõigeks himu ära. Mida kõik Mikkel kahekümne viie aasta

kestes ära ei näinud! Taevaisake! Suust-ninast vere väljalöömine oli veel väike asi. Aga näe, vurrud ja terved habemetutid rapsati mõnel mehel välja. Ja midagi ei saanud teha. Võta ainult heaks, mis suured härrad teevad.

Ehk kui võtta jäledaid läbi kadalipu ajamisi, Värrin tuleb peale, kui neid meele tuletad. Iseäranis tolle armetu venelasekese lugu. Vähe on nii viletsakest, kõhna ja abitud inimeselast leida kui too oli. Ime, kuidas ta üldse soldatiks oli sattunud. Küllap vist mõisahärra ta mingi pahanduse pärast nekrutiks oli annud. Sõim ja kolkimine, kolkimine ja sõim, see oli ta igapäevane leib. Kuni mehike enam välja ei kannatanud ja põgenes. Aga kätte saadi ta ja siis tuli see. Ime, et nad teda mahalaskmisele ei mõistnud. Küllap vist nende omagi südametunnistus vastu karjus teades, et lood mehe süüga päris siledad polegi. „Joostes läbi kadalipu! Kakssada hoop!“ Joostes, — seegi oli pehmenus, sest kui jalad väledad, võib mõnestki laksust mööda pääseda. Aga siiski, jälk oli see. Tema, Mikkel, oli isegi viiesaja hoobi andmise tunnistajaks olnud, kuid nood põlnud talle nii hirmsad näitunud kui need kakssada siin sellele abitule lapsele, lapsele mitte üksi meele ja mõistuse, vaid isegi ta kõhetu keha poolest, mida õige mees hingeõhuga pikali oleks võinud paisata. Mis sai see õnnetu parata, et ta sihuke kehvas oli.

Laps hällis löi kõgisema. Mikkel hakkas uuesti kiigutama, oli ju hällinöör nüüd tema käe ümber. Kui väike rahuneda ei tahtnud, hakkas rauk teda kähiseval häälel äiutama: ää-äh, tsuu-tsuu, äiu-tiu, kussu-kussu! Aga too seal hällis ei hoolinud sellest. Kõgisemine paisus pirisemiseks, pirisemine kisaks. Mikkel kiigutas nii, et häll hüples, kuid asjata. Juba tahtis ta abi hüüda, kui noor ema äkki ise unest ehmus ja hälli juure sööstis. Algas kisapuntra põhjalik lahtiharutamine, kuivisse mähkmeisse panemine ja rinna juures unutamine. Seni istus vana Mikkel süngi serval, väntsitas oma närviliselt õhetavaid jalgu ja võitles hingeldades õhupuudusega.

Viimaks oli laps ometi uinunud ja ema tõstis ta äärmise ettevaatusega hälli tagasi. „Vast jääs no magama.“

Kui noorik uuesti süngi oli heitnud ja tundis väsinud silmalauge kinni vajuvat, kuulis ta läbi poolune vana sõduri hingeldavat hällist sosistavat:

„Noori-hkh... noorik-h... ma nõsta... otspajalaua üles... Väega lämmi um... Küll ma pane ta... peräst jäll' kinni kah... nooriku-kene!“

„Nõsta, nõsta, tädimees,“ vastas noorik. „Mul saasi ka paremb. Luht umgi väega rasse, pää valutab¹⁾. A ku tare külmäs nakkas minema, sis pane jäll' kinni!“

Ja vana Mikkel avas otspaja ning laskis tal nii kaua lahti seista, kuni kartma tuli hakata, et mõni magajaist külma pärast üles ärkab ja pahandama lööb. Siis laskis ta otspajalaua alla, siirdus süngi ning heitis pikali, et jälle und hakata ootama.

Nii jah, eks ta ole. Eks läinud nii kõik kaksküm-

¹⁾ „Tõsta, tõsta, tädimees. Mul saaks ka parem. Õhk ongi väga raske, pea valutab.“

mend viis aastat. Sai igasugu asju näha. Siis aga tuli kord ometi ka too aeg, mida polnud lootagi julgenud: ta teenistus sai läbi. Talle anti vabadus minna kuhu hing igatseb. Aga kuhu võis ta igatseda? Kus oli temal, vanal sõduril, veel kodu? Kümmeaastat pärast teenistusse võtmist oleks veel ehk midagi kodutaolist võinud olemas olla või vähemalt lootust, et noorpõlve sõbrused veel lõplikult ei ole haihtunud, aga nüüd, — kes ehk kus oodati teda nüüd, kes ehk kus võidigi teda veel oodata kogu inim põlve kestvuse möödumise järel? Kes tahaks teda, vana sõdurit, vastu võtta? Vana sõdurit, kelle paremad meheaastad väeteenistuses on viidetud, kes maatööst põhjalikult on võõrdunud ja nagu kulunud riistapuu vast täiesti kõlbmatuks asjaks on saanud. Kellele on teda vaja, kellele on tast vähematki kasu? Kuhu peab säärane inimeserisu jääma?

Aga kuhugi pidi ometi minema. Eks ikka oma koduvalda. Saagu seal siis mis saab.

Nii oli siis tema, Mihkel, sammud Võrumaale, Väimäla valda, oma sünninurgakese poole seadnud.

Väimälas selgus aga, et vana sõduri päevad nii väga armetud olla ei tarvitsegi, nagu ta oli kartnud.

Erusselaskmisel oli ta midagi kaasa saanud, mis teataval määral varandusena esines. See oli pensioniraamatuke. Kolmkümmend kuus rubla aastas, nii siis

Härmas ja lumhes.

kolm rubla kuus. See oli juba midagi, pealegi veel maaelu kohta.

Ka teenistusegi leidis ta. Sai mõisas öövahiks. Amet nagu loodud vana sõduri jaoks.

Ja siis tuli talle veel toogi õnn. Ja jah! Mis sest, et vanapoiss, — eks olnud sõduri tragidus ja rühikas seisak tüdruku silmas rohkem väärt kui mõne noore siledad põsed.

Kolm rubla kuus pensioni, öövahi koht korteri ja moonaga, nüüd hakkas veel naine ka teenima: koristajana, pesunaisena, päevilisena, kuis aga juhtus. Elada võis.

Ja missuguse naise veel oli ta saanud! Heasüdamelise, tasase loomuga, tööka. Ühesõnaga kuldse inimese. Oskab tedagi, vana sõjakuuri, vaigistada, kui tal millegipärast kops üle maksa läheb.

Neis mälestustes, aetuna seesmisest hellusest, mis temale, sellele sõjakuurile, nagu sobidagi poleks tahtnud, silistas rauk korraks kortsuse väriseva käega üle oma magava naise juuste. See oli nagu sõnatu, häbelik tänu kõige hea eest, mis naine ta vastu nende abielu kestes oli avaldanud. Praegu võis seda teha, polnud ju kedagi nägemas ega kuulnud naine isegi, mis mees tegi. Ega muidu see küll oleks kõlvanud.

Edasi lähevad vana sõduri mõtisklused. Ta silmade ette kerkib aeg, kus mõis jõudis otsusele, et öövaht Mihkel oma ameti jaoks ikkagi juba nagu liig vana tahab olla. Ning teist korda vana Tütsi elus üteldi talle, et ta on vaba ja võib minna, kuhu tahab.

Nii siis, asu jällegi veerema. Nagu kivi kesal karjapoiisi jalatõugete all. Krocnu andis vähemalt pensioniraamatu kaasa, mõis ei annud midagi. Ka polnud tema, vana Tüts, nende killast, kes mõisateenistuses midagi kõrvale oleks nihutanud, kuigi selleks võimalused poleks puudunud. Säärased asjad võisid õpmanide, aidameeste ja reheapptide eesõiguseks olla, tema, Mihkli, käed pidid sellest puhtaks jääma. Ainult et ta naisega mõisa korteris elades ja tolle natukese ülalpidamise juures, mis seal anti, väikese summakese oma pensionist mustade päevade jaoks sukkaääre oli suutnud koguda.

Raske on inimesel vanul päevil hakata uut elu looma. Eks näinud temagi, Mihkel, seda mõisast lahkumisel. Kuulas ja kuulas ta, kuhu saaks paunakese maha panna, kuid kes tarvitas vana jõuetut mehikest, pealegi veel naisega. Kuni viimaks need head inimesed siin, ta naise vennapoeg oma noorikuga, nad mõlemad eneste juure kodapoolisteks võtsid.

Siin ta nüüd elab oma raugapäevi ja kooberdab õues, tares või rehealus ringi, et aiakulku üles kohendada, pangele-toobriale uut vitsa peale ajada, laupäevaõhtul saunaahju kütta või mis muidu juhtub. Ei taha ju temagi tööta olla, niikaua kui käed-jalad veel vähegi liiguvad.

Aga mis saab siis, kui tema, Mihkel, siit sootuks kaob? Nüüd on neil tema pension; naine, kui noorem, teenib päeviliseks-käimiseks ka mõnegi jahupeotäiekesse ning takutordikesse, aga kui ta elukaaslane kord üksi ning jõuetuna oma päevi peaks jatkama, mis siis? Rublakestest, mis mustade päevade jaoks on kogutud,

on mõnigi veering juba kõige kaduva teed läinud, ja paljukese neid õieti oligi. Kauaks siis enam sellest, mis veel on olemas, jätkub. Raske oleks küll oma truud naisekest enne oma surma kaotada, aga veel raskem on tema leseksjäämist mõelda. Mis hakkab vaeseke peale, kui ta üksi jääb ning jõud täiesti raueb?

Rahutult magav haiglane laps hällis hakkas jälle pirisema ja ägedamalt loosklema. Vist oli ta oma arvates hoidjale juba liig kaua hingerahu annud. Hooga kiigutama hakates kussutas ja sussutas teda Mihkel, millist omapärast uinulaulu täiendas ümberringi kostev magajate raske hingamine ja Liisikese nohuhädane „plapp-plapp“.

„Ei tulõ ummehte und!“ öhkas rauk rõhutult. „Ei tulõ ega tulõgi, kas tii mis tahat!“

Ta tõusis voodi servale istukile ja hakkas uuesti oma õhetavaid jalgu väntsima ning hõõruma. Kehas oli säärane roidumus, et oleks aina maganud, aina maganud, pea oli kui tina täis, nii raske; iga mõte tegi uut vaeva, kuid puhkus põgenes. Nii istus Mihkel seal oma vanaduse hädadega ja kiigutas noort, elule vastu siirduvat pödurat inimhinge, hiiüdes, kui lugu liiga hulruks läks, noort ema appi, tegema ja toimetama, mis vaja.

„Heidä no, tädimehekene, sa ka ummehte pikäle,“ lausus see last talitades. „Sa jäät jo nii hooibis otsa. Küll ma no esi hällüdä latsi; olõ jo külät puhada saanu.“

Aga vana Mihkel teadis, et tal uni omast käest võtta ei ole. Miks siis ka veel teist inimest panna vaevlema?

„Saa'aj ma viil magama jäijä, noorikukonõ. Pane no ännē¹⁾ sa pikäle. Sis jõuat iks päivä jäl' tüüd rühmääd.“

Võttis jälle hällinööri kätte ja hakkas kiigutama. Kiigutas, kiigutas, kuni alles hommiku eel kuidagi ka ise uinus.

Nii kestis see aastapäevad või rohkemgi.

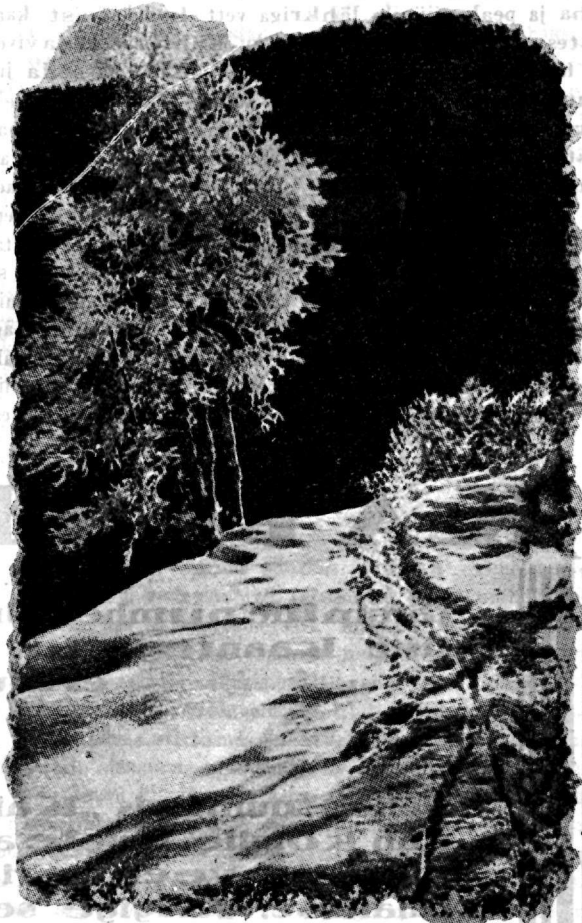
Toda aastat mälestas ema veel pärast ki hirmuga. Äärmiselt vaene elu, tervislikult ülinõrk laps, keda mullapõranda külma ja rehetare leitsaku vahel igavesti keerlevas suitsus tuli kasvatada ja kes kaela roosihaiguse käes kuusteistkümmend nädalat karjumise pärast suudki kinni ei pannud, muist hädadest rääkimata, see pidi jõulisemalegi inimesele mahamurdev tunduma. Aga järgmisel aastal ilmus poisile veel väike sõsargi seltsiks, nii et korraga kaht hälli tuli koogutada. Suvel läks asi veel nagu ta läks, ema sõnade järele „peris häste“, sest oli tal vaja minna „alla kotta“, siis võis sinna mõlemad kisakõrid kaasa võtta, aga sügisestel külmadel päevadel oli lugu üsna halb. Siis polnud jälle muud kui vana Tüts istku aga kahe hälli vahele, võtku kummassegi kätte nõör ja hakaku kiigutama. See oli kummaline kiigutamine, sest üks häll oli kergem, teine raskem, ja kumbki kiikus ise tempos, nii et otse kunst oli mõlemaid korraga omapäraselt liikumas hoida. Aga toime sellega pidi saadama ning sai seda ka vana Tüts. Kui aga häda veel suuremaks läks, olgu

et nutupillidel midagi inimlikku oli juhtunud, nii et neil oma asemekestel enam mõnus lamada ei olnud, olgu et väike tüdruk suukesega midagi ägedalt löi otsima ja teda nartsusse nämmutatud rukkileiva ja suhkru süljene segu enam rahuldada ei suutnud, siis jooksis Mihkel nii kärmesti, nagu vanad jalad iganes lubasid, maja lävele ja hiiüdis katkeval, hingeldaval häälel: „Nooriku-kene! N-noo-riku-kene! Tule no!“

— — —

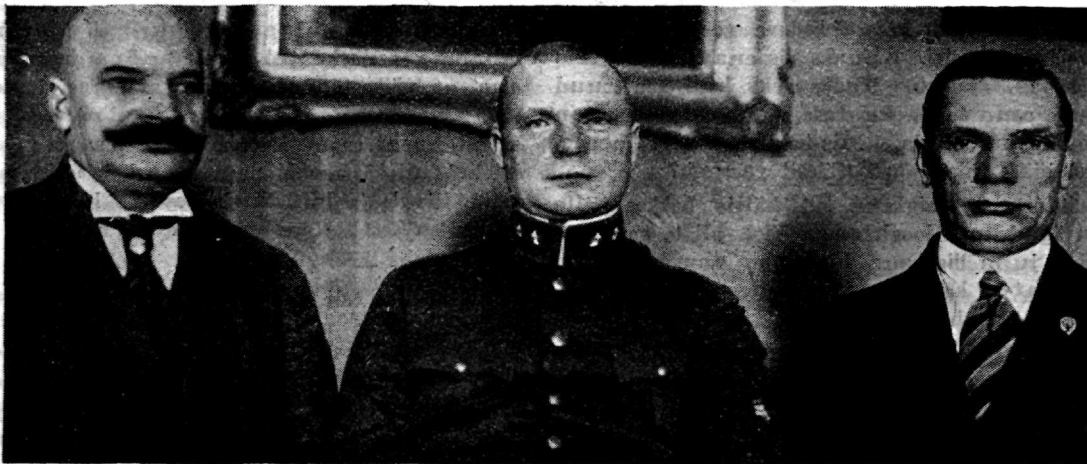
Siis aga tuli kord päev, mil vana Tüts jälle pidi lahkuma, kuid mitte enam seepärast, et teda oleks aetud minema, vaid et teda kuhugi kutsuti. Kutsuti sinna, kust enam kedagi ära ei aeta ega kus kellelgi kartust ei tarvitse olla, et kuhu oma pea panna. Olgugi vahest sõjamehelise karmuse ja äkilise iseloomu prahvatusega, kuid ikka truusüdamlikult oma kohust täites oli ta oma elumäest jõudnud üle, kuid väikesele hauakünkale komistanud, nagu matuselaulus lauldi. Ja Põlva kalmuaed andis vanale sõdurile lahkesti puhkepaiga, mille kõrvale ka tema leinaja eluseltsilise jaoks kohake jäeti.

Kadunud Tütsi lesele, tädi Annele, aga seltsis mehe ja pensioni kaotuse juure veel kolmas raske kahju. Nimelt oli Tütside abielupaaril omaette lehm ja lamma

Kesk talvel külmal ajal.

¹⁾ Anne — aga (üks lause keskel tarvitav).

Fr. Uibopuu,
21. I 27.

E. Saulep,
kaitseliidu algusest.

J. Lepp,
17. IV 28.

Kaitseliidu keskjuhatause revisjoni komisjon.

olnud, kes suvel käisid talu karjas ja vanakestele aitasid muretseda leivakõrvast ning kehakatet. Nüüd aga ühel nurepäeval murdis lehm jala ja pidi tapetama. Nii jäi vaene lesk piimata. Lammast aga püüdis ta ikkagi edasi pidada ja käis selleks suvel paari versta taga Kährimäe pajustikus heina tegemas, söögiks kuiva leiba ja pealerüüpeks lähkri vett kodukaevust kaasa võttes. „Ta um iks paremb ku Kährimäe kraavivesi. Ei lää iks nii läüläs ku tuu sääl.“ Kui ema seda juhtunud nägema, küsinud ta, et kuidas tädi palja vee ja leivaga ära suutvat elada. „Mis sääl tetä,“ oli vanake vastanud, „hää jo olösi, ku piimatsilgakösö mano valla saasi, a kost tetä võtta?“ Emal endal oli ka üliavaese elu ja olemise juures alati peenike pihus: endisest rentnikust-peremehest armetuimasse hooletusse jäetud talu oli alles hiljuti mõisalt võla peale ostule võetud, siis oli tulekahju juhtunud, mis elutuse kõige majakraamiga tuhaks oli teinud; talus oli kõigest kaks-kolm, paremal juhul neli, halvul aastail isegi ainult üks lehmake, kuna igapäev laua juures seitsme-kaheksa-hingeline pere süüa nõudis. Aga kuidas lasta vanal eidekesel

minna, kui tal peale leiva ja vee midagi ei ole võtta kaasa. Sirtsatanud siis ema talle lähkrisse vee sekka natuke hapupiima, mille eest vanake olnud väga tänulik. „Ta um iks ummehte pehmemb ku pal'as vesi.“ Ja ometi oli ning jäi lähkri sisu ikkagi veeks.

Kui tädi Ann nii jõuetuks jäänud, et enam päeva-ega näputööga ülalpidamist ei suutnud teenida, võetud ta meil lapsehoidjaks. Olnud, nagu ta kadunud meeski, heasüdamlik inimene, pealegi vastandina selle äkilisele iseloomule lõpmatu pehme loomuga. Olevat meid, lapsi, nii truult hoidnud, et meie armastus tema vastu veel pärast ta surma kõigile silma paistnud. Nii olevat minna, ema sõnade järgi, kõik päevad, mil surnu lamas veel kodus, peaaegu lakkamatult surnukeha juures istunud ja lugenud. Ise tean ainult, et mul ühest heast tädist mingi õhukerge mälestus kuski hingenuurgakeses on hoidunud alles, mis võib-olla vahest hästi elavam oleks, kui mitte keegi teine „tädi“, kes meil pärast-poole laste juure võeti, oma märksa vähem kokkusündiva iseloomuga ilusaid mälestusi endisest tädist — vana sõduri lesest — poleks pääsnud maha muljuma.

„KAITSE KODU!“

järgmine number ilmub 1. veebruaril värviliste kaantega ja rikkaliku sisuga rahuerinumbrina.

Selles numbris „Kaitse Kodu!“ talitus avaldab kõigile uutele aastatellijatele, kes tellimisraha veebruarikuu jooksul tasuvad, üllatuse. Jälgige seepärast „Kaitse Kodu!“ järgmist numbrit.

5. detsembril.

Väljas on kange külm. Suits hangub ära, hinge-aur külmab. Hakid langevad õhust külmanult maha... Ma elan madame Minkovitschi

juures. Madalas saalis on soe ja praetud sibula lõhn. Mööbel on halli riidega üle tõmmatud, nurgas on tolmunud palm ja peegli ees laual suur perekonnaalbum. Albumis on noori kommertsante ja noori Ameerika tüüpi isikuid, onupojad New-Yorgist. Madame Minkovitsch kardab pogrommi, nimetab mind kindraliks ja toidab Fedjat õhtuti täidetud haviga. Et mul igav ei oleks, mängib õhtuti hoolega Chopini. Mul on siin imelik vaise kuulda, peaaegu võõrastemajas, peaaegu vaksalis. Olga mängis neid... Kas ma näen teda jälle? Või lõpeb minu elu neis üksildastes rännakutes?

6. detsembril.

Jegorov nuusib linna mööda. Ta ei söö ega maga. Ta on kõik juudidipoed läbi otsinud, õued läbi kaevanud, samuti keldrid ja ka põõningud; on ka surnuaial ja kirikuski käinud. Ta on tume ja kõneleb mulle pahaselt:

„Kes seda pagana naist teab... Tema ei hooli milletski... Rist ei maksa temale midagi. Aga küll ma ta üles otsin. Maa seest kaevan välja. Mina temale näitan! Kes seda ennem on näinud, et naine laseb naganist. Kas neil vähe kaabakaid selle jaoks on... Näe, pühakirjaski on tõeldud: „See on sinu naine...“ Aga tema ei ole ju Teterini naine, vaid ainult sodkom — muud midagi...“

„Mis sa temaga siis teed?“

„Mis ma teen? Küll me Fedjaga juba midagi välja mõtleme. Küll me temal aju välja võtame. Nisugust ei ole patt ära põletada.“

Ta seisab ukse juures sirgelt, halli habemega ja vali. Ma tean: kui talle lubada — põletabki ära.

7. detsembril.

Madame Minkovitschil on peaaegu õigus... Tänaval käivad patrullid. Nad valvavad korra järele. Aga korda ei ole, — palju joobnuid. Joobnud, karsked, soldatid ja ohvitserid riisuvad. Kogu linnas on üldine varastamine, varjamatu päevane röövimine. Minu juure tuli eile arst, kelle käest on apteek „ära ostetud“. Ta kaebab. Ütleb, et kommunistide ajal halvem ei olevat olnud: — „Muidugi, siis tassiti tšhekasse... Aga kas

nüüd teie vabaduste juures ei veeta vastuluure osakonda?“ Vastuluure osakonnas on Jegorov. Mispoolest Jegorov on „tšhekistidest“ teistsugune? Mispoolest

olen mina komissarist parem? Meie usume isesuguseid tõdesid, aga töed on meil ühesugused; meie oleme ühesuguse võidega võietud. Meie võitleme omavahel, aga kodanik neab meid mõlemaid, valgeid ja punaseid, ühtviisi. „Isandad tülitsevad, aga teenijatel lendavad juuksepatsid“. Aga miks need teenijad meid kui orjad sallivad?

8. detsembril.

Ma avan Uue Testamendi: „Ja sõna sai lihaks ja elas meie seas, täis õnnistust ja tõe...“ Kus on see lihastunud sõna, kus on meie tõe, meie Jumala õnnistus? Jegorov valetas, et ei tea, mis eest sõdime. Ma tean, mispärast ma neid üles poon, aga ei tea, mis eest see kõik sünnib. Seljataga vabritseeritakse tsaari, ja mitte tsaarigi, vaid tsaarikest, mis on kodus kasvanud ja on karikatuurne Napoleon. Kas selles on Venemaa pääsmine?... Selles on kindralite ja isandate pääsmine. Nende pääsmine, keda Vene rahvas verrega ühes välja on sülitatud. Moskva... Moskva on teotatud ja kontsa alla tallatud. Mis meie selle asemele anname? Teise veel halvema teotuse ja soldati saapakontsa? Ehk võib-olla uuestisiindinud Mirabeau sentimentaalsed sõnakõlsud ja kahvatu jõuetuse?... Pagan mind sundis sündima venelaseks!

9. detsembril.

„Jah, pagan mind sundis sündima venelasena!“ „Jumalakandja rahvas“ on tüssanud. „Jumalakandja“ rahvas on kas orjameelne või mässab; vahel kahetseb ta pattu, vahel peksab ramma naist kõhtu mööda; vahel otsustab ta „ilmaküsimusi“, vahel peab kanu varastatud klaveris. „Meie oleme alatud, kurjad, tänamatud, meie oleme südames külmad inuskoid“. Isääraniis inuskoid. Isamaa eest sureb väike salgake, vabaduse eest võitlevad üksikud. Aga Mirabeau peab kõnesid. Teda kuulatakse, — kõik on selge, arvestatud ja ennustatud. Näed neid, — kõik on puhas, korralik ja viisakas. Aga kui nende magusat rahvaarmastust usud, siis tähendab see soondus uppumist, nagu upub Valgevene talupoeg „aknas“. Kus on pääsetee? Kas piinariistades või nagaikas? Nagaikas või tühjades sõnades?

10. detsembril.

Madame Minkovitsch koputab minu uksele:

„Teie juure tuldi, härra kindral.“

Ma pöoran ümber. Lävel seisab noor naine valges karvmütsis, tal on hallid pungis ümmargused silmad ja värvitud nägu. Ta tuleb kaheldes mulle lähedale.

„Teie imestate? Mina olen Teterina.“

Ma ei imesta. Ta ei võinud tulemata jääda: ta oli tagaäetud ja ümberpiiratud kui hunt. Ma nihutan talle tooli:

„Istuge.“

Ta võtab rätiku taskust ja nutab. Ma vaikin. Lävele ilmuvad kuulmatult Jegorov ja Fedja. Nad vahivad ahnelt üksisilmi tema peale.

„Mina tuln... Mina tuln teile oma teenistust pakuma...“

„Missugust teenistust?“

„Ma tahan valgeid teenida.“

„Teie olite tšehka agent?“

Ta ütleb läbi pisarate:

„Mind sunniti... Vastu tahtmist...“

„Teie mees poodi üles?“

„Ta ei olnud minu mees...“

Palav rõngas pigistab mu kõri kinni... Oma käega laskis ta meie soldatid maha. Surma eel irvitas nende üle. Meie poosime ta mehe üles. Aga nüüd annab ta oma inimesed ära.

„Ma ei võta teid oma teenistusse.“

Ta lööb silmad naeratades maha.

„Asjata... Ma olen kõigeeks valmis.“

„Kõigeeks?... Kuulge, mis ma ütlen. Panen teile valimiseks ette. Kas annan te nende kätte seal või te lasete enda maha. Otsustage.“

Jegorov ja Fedja nihkuvad vähehaaval temale lähemale. Ta ei usu. Ta ütleb:

„Teete nalja.“

„Ei.“

„See ei või olla...“

„Käsitäitjad!“

Ta tõuseb üles. Ta saab viimaks aru. Ta ei nuta ega naerata enam ja äkitselt suure hooga langeb ta põrandale. Tema tugev keha viskleb jõuetult maas. Ma ütlen: „Koristage ta.“

Jegorov astub talle juure ja tõukab jalaga.

„Tõuse üles, saadanas... Aeg on käes.“

Fedja aga pilgutab oma ainust silma:

„Madame, olge heaks, lähme habet ajama.“

11. detsembril.

Sool on hea asi. Aga kui sool tuimaks on läinud, millega peab teda soolatama? Teie olete maa sool. Nii on öeldud Luuka evangeeliumis. Soola meil aga ei ole. Kõva tugevat soola. Seda on aga meie verivaenlastel küllalt. Rahuliku tugitooli, puhaste tubade ja tasa-kaalus elu seisukohalt olime samasugused röövlid kui nemadki. Ma ütlesin juba: me olime ühe võidega võietud. Olgu nii. Aga ma küsin: mis on parem: kas õnnelik, s. o. tühine, elutsemine või patutegemine? Kes on tõele lähemal, kas püha Kassian või püha Nikolai?

Kassian on preestri riietes, elab õnnist elu ja palvetab. Nikolai on jämedas riisis, poris ja veres. Selle eest pühitsetakse Nikolai mälestust üheksa korda aastas. Mis meie teha võime? Kas meile on antud teada? „Ma vaatasin ja seal oli must hobune ja selle seljas oli ratsanik, kelle käes oli mõök.“

Fedja on köögis ja amüseerib nõudepesijaga. Nõudepesija on vana ja paks, aga Fedja ei ole väga valija. Ta on täna enda peenelt riidesse pannud, laugu võiga võidnud ja nägu kasekreemiga pesnud — „iluks“, nagu ta ütleb. Ta põksutab igatsedes gitari peal, aga nõudepesija irvitab piiksudes. Fedjal on süda rahulik.

12. detsembril.

Punased hakkasid tungima peale. Ma lähen silla juure. Seda kaitsevad meie kätte vangid langenud punaväelased. Neid juhatab Wrede. Jõe teisel kaldal on paljas põõsastik, madal ja tihe roostik. Seal on küttide ahel. Punased annavad laisalt tuld, nagu pooltahtmata, nagu ei teaks, milleks. Sillal on kuulipildujad. Üks kuulipildur, suur, punane poiss, viletsalt riides, tunneb mu ära ja ütleb rõõmsalt:

„Soovin tervist, härra polkovnik.“

„Kuidas läheb?“

„Pole viga.“

„Kus on parem?“

„Meie pool.“

„Kus meie pool? Meie või nende juures? Sest need ja teised olime „meie“.“

Ja ma küsin veel:

„Mis poolest parem on?“

Ta naeratab laia suuga.

„Asi on selge! Teame, mis eest sõdime.“

„Mis eest?“

„Rasseeja eest.“

Venemaa eest! Just nagu Jegorovki! Tähendab, Venemaa pole sõnakõlks, mitte elutu nimetus koolikaartidel. Tähendab, mina pole ükski temaga vere läbi seotud. Tähendab, tema hääl kõlab neis lihtsais südameis... Venemaa... Temale, oma emakesele, pühendame oma elu ja oma jõulise armastuse!

13. detsembril.

Punased jooksevad tormi. Jälle lõhkevad granaadid. Jälle ulub schrapnell. „Tuvikene“ tõmbab kõrvad lünga ja pöörab nina jõe poole. Ma rahustan teda ja söidan pikkamisi patarei juure. Korraga keerleb pea kohal ragisedes ratas. Välgatab tuli. Suitsu hais täidab õhku. Ma langen tahtmatult tagasi ja lasen päitsed lahti. „Tuvike“ kargab püsti... Wrede jõuab mulle järele.

„Jurji Nikolajevitsch, meie ei suuda enam vastu pidada.“

Veri lööb mulle näkku.

„Miks?“

Ta vastab mulle rahulikult:

„Teie ei usu? Vaadake ise.“

Ma vaatan. Meie punaväelased võitlevad vahvasti, samuti nagu ulaanid. Aga nad ei võigi anda alla: kui

punased nad tabavad, puuakse nad kõik üles. Aga neid ei ole enam palju. Küttide ahel on juba sillal. Künka taga patarei juures karjutakse juba „hurraa“.

14. detsembril.

Nõnda. See on sündinud. Meie läheme tagasi. Mis ma kätte olen saanud? ... Taga on minu kodumaa, ees — võõras piir. Kus on Moskva? Kus on unistused Moskva?

Jälle oleme härdatanud metsas, jälle kõlisevad valjad ja kabjad müdisevad. Jälle norskab „Tuvikene“ ja nagiseb sadul. Jälle on alanud aastasadade väsimus. Ulaanid ei laula enam. Pöördun nende hõredate ridade poole. Wredel on pea norus, suure sineli krae ülal. Sama norus on Jegorov. Ainult Fedja ei kaota head tuju. Ta on karvnahkse krae üles tõmmanud. Tal on soe ja ta laulab endamisi tasakesi:

Какъ были мы на балѣ,
На балѣ, на балѣ,
А съ бала насъ прогнали,
Прогнали по шеямъ ...

(Olime pallil, pallil, pallil; pallilt kihutati meid minema ja anti kuklasse.)

Ma kummardun:

„Traavi... Marss!“

II.

3. juulil.

Gruscha istub rohul. Tal on roosa jakk seljas. Läheb videvikuks. Soojas õhus on sääskede sumin.

„Gruscha, kas said teada?“

„Sain teada.“

„Palju neid on?“

„Kolm tükki kõigest. Nad on neljandas majas paremal pool. Joovad hommikust saadik samagonkat.“

„Kas linnamehed?“

„Linnamehed Rševist. Üks on punase habemega vabrikutöoline. Teine on kohmakas nagu vaimulikust seisusest.“

„Täidesaatvast komiteest?“

„Jah, sealt nad on. Neil on paberid ja püssid kaasas. Ütlevad, et nad on tulnud pardipoegi lugema.“

„Gruscha, kas sa ei karda?“

„Mida ma peaksin kartma? Ma kägistan nad ise ära. Hiilin öösel neile juure ja kägistan ära. Nende kolme hind on kolm kopikat.“

„Aga kui maha lasevad?“

„Ei lase, seda ma ei karda... Ma jooksen metsa, sinu juure.“

Ma istun tema kõrvale. Ta lööb silmad maha, siis tõukab ta mind tasakesi käega kõrvale:

„Armas härra... teised näevad...“

4. juulil.

Meie oleme juba neljas nädal metsas. Meil on kakskümmend kuus meest — „bandiitide salk“. Meist räägitakse imelugusid. Räägitakse, et meid kaks di-

visjoni on, et meie Kaluga ära oleme võtnud ja Moskva peale läheme. Jutt käib suust suhu, et viimaks oma, talumeeste, vägi on tulnud ja saadanaid karistab. Kõik ümbruskond usub seda. Ma võiksin mässama ajada Stolbtšõ, Mosharõ, Subovo ja Sõtshevka. Aga ma ei tea parajat aega.

Ma tõusin täna koiduajal ja läksin hulkuma. Jalge all on sõnajalad ja sammal, pea kohal on läbi paistev, öisest vihmast uhetud taevast. On veel hommik ja päike ei soenda, aga juba sumisevad metsavabarnate kohal mesilased. Ma vahin neid oma usina silmaga. Nemad elavad lühikest suve, mina lühikest elu. Nemad teevad tööd, meie sõdime. Nemad jätaavad meekärjed järele, mis meie jätame?

Ma olen „roheline“, ma peitun rohelises metsas. Ma olen õnnelik. Ma olen õnnelik, sest ma teenin Venemaad.

(Järgneb.)

Male

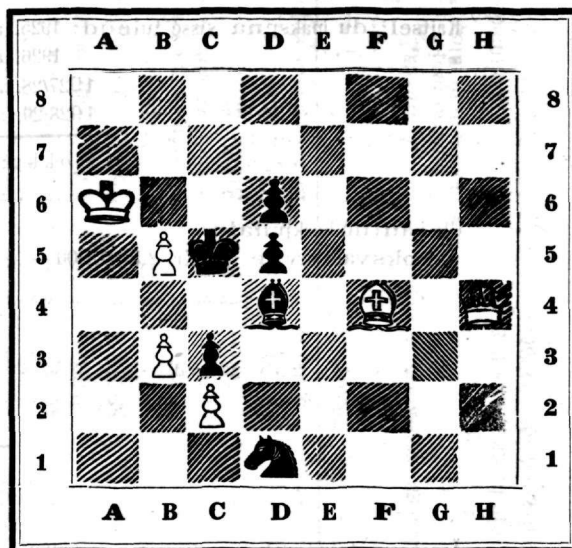
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 98.

Kokku seadnud Elmar Kiiler (Viljandis).

„Kaitse Kodul“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka6, Lh4, Of4, Eb3, b5 ja c2.

Mustad: Kc3, Od4, Rd1, Ec3, d5 ja d6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendused palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

S. Borosi ülesande nr. 95 lahendus

(vt „Kaitse Kodul“ 1929 nr. 47/48 ja 1930 nr. 1).

1. Le4-h4, Ld5:d8+

2. Rh5-f6 annab matt.

1. (Le4-h4), Ld5-g2+, -d2+ või -g8+.

2. Rh5-g3 resp. -f4 resp. -g7 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: prof. Th. Lemba, Endel Riisk (ka nr. 96) ja Evald Karp (Tallinnast), stud. jur. V. Pezold (Tartust).

ÜLEVAADE KAITSELIIDU MAJANDUSLIKUST TEGEVUSEST

1928./29. EELARVEAASTAL.

18. aprillil 1928. aastal kinnitas vabariigi valitsus kaitseliidu 1928.—29. aasta eelarve Kr. 785.986 suuruses.

Eelarvega määratud summast on ette nähtud 24,5% relvade ja laskemoona muretsemiseks, 14,8% kinnisvara soetamiseks, 10,8% õppeala ja kehalise kasvatuse kuludeks ja ülejäänud 50,9% propaganda, majapidamis-, kantseleikulude, palkade, varustuse ja muude vähemate kulude katteks.

Ülevaatliku pildi eeloleva teostamise üle pakuvad tabel nr. 1 ja diagramm nr. 1.

Eelarve täitmise andis ülejäägi Kr. 93.321:96 suuruses ehk 11,8% eelarve summast.

Suuremaid ülejääke andsid järgmised §§: palgad, varustus, kinnisvara soetamine, õppeala ja kehaline kasvatus ning propaganda.

Palkade ja varustusrahad ülejääk on tingitud vakantsete kohtade tõttu koosseisus; kinnisvara soetamisel jäi Tallinna maleva hoone ehi-

(Seletuskirja järg lhk. 102.)

Tabel nr. 2.

Ülevaade kaitseliidu maksuna sissetulnud summadest 1928./29. aastani.

Kaitseliidu maksuna sisse tulnud:		1925. a.	Kr. 1.432.852.96
		1926. a.	" 1.013.560.98
		1927/28. a.	" 61.338.15
		1928/29. a.	" 9.194.48
Kokku:			Kr. 2.516.946.57 + 145.273.02 = Kr. 2.662.219.59
Üle kantud keskjuhatuse jooksvale arvele		Kr. 2.500.000.—	+ Kr. 1.781.50
			— 1925. a. tagasi makstud kulud
			" 16.153.67 — 1926. a. " "
			" 10.938.48 — 1927/28. a. " "
			" 39.160.35 — 1928/29. a. " "
			" 68.87 — 1925. a. 0/0 0/0
			" 51.400.11 — 1926. ja 1927. a. 0/0 0/0
			" 25.770.04 — 1928. a. 0/0 0/0
Kokku:			Kr. 145.273.02 = Kr. 2.645.273.02
Ära tarvitatud eelarve korras:		1925. a.	Kr. 489.377.93
		1926. a.	" 692.521.45
		1927/28. a.	" 632.002.31
		1928/29. a.	" 695.694.28
Kokku:			Kr. 2.509.595.97
Jäab 1. aprilliks 1929. a.			
Riigikassasse			Kr. 16.946.57
Jooksvale arvele			" 90.593.11
Propaganda-fondi arvele			" 20.917.—
Staabi kassasse			" 24.166.94
Kokku:			Kr. 152.623.62

Kaitseliidu 1928./29. a. eelarveaasta aruanne riigilt saadud toetussummade peale.

Tabel nr. 1.

Eelarvega määratud		Tagasi- makstud kulud	Ülekan- ded üle- kulude katteks	Kokku	E e l a r v e j a o t u s			1928./29. a. eelarveaasta jooksul ära tarvitatud			Ülejääk
Keskju- hatusele	Maleva- tele				Kesk- juhatus	Malevad	Kokku				
29.880.—	132.258.—	200.—	—	162.338.—	28.142.50	125.264.45	153.406.95	3.931.05			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1.000.—	—	—	—	1.000.—	923.09	—	923.09	76.91			
5.664.—	44.710.—	84.64	— 4.760.—	45.698.64	3.348.95	31.292.15	34.641.10	11.057.54			
2.000.—	6.924.—	—	—	8.924.—	1.023.70	5.371.40	6.395.10	2.528.90			
2.000.—	18.210.—	21.50	+ 2.000.—	22.231.50	2.424.96	18.389.75	20.814.71	1.416.79			
1.200.—	—	—	—	1.200.—	844.74	—	844.74	355.26			
750.—	—	—	—	750.—	517.55	—	517.55	232.45			
1.000.—	2.870.—	—	—	3.870.—	804.69	2.665.40	3.470.09	399.91			
1.200.—	5.095.—	—	+ 1.400.—	7.695.—	1.477.51	5.603.64	7.081.15	613.85			
5.000.—	10.400.—	12.25	—	15.412.25	3.697.61	11.555.67	15.253.28	158.97			
163.500.—	—	—	+ 23.000.—	186.500.—	160.833.09	—	160.833.09	25.666.91			
8.210.—	18.592.—	—	+ 1.000.—	27.802.—	9.117.72	18.594.38	27.712.10	89.90			
850.—	580.—	—	+ 360.—	1.790.—	1.059.85	562.85	1.622.70	167.30			
190.850.—	2.080.—	1.040.10	— 23.000.—	170.970.10	169.324.30	1.193.05	170.517.35	452.75			
600.—	8.790.—	—	—	9.390.—	756.47	6.915.97	7.672.44	1.717.56			
75.656.—	9.800.—	258.20	—	85.714.20	46.441.86	8.901.26	55.343.12	30.371.08			
1.540.—	1.800.—	—	—	3.340.—	1.511.81	1.810.—	3.321.81	18.19			
9.980.—	—	—	—	9.980.—	9.936.72	—	9.936.72	43.28			
300.—	—	—	—	300.—	55.65	—	55.65	244.35			
600.—	—	—	—	600.—	—	—	—	600.—			
19.010.—	—	—	—	19.010.—	13.177.85	—	13.177.85	5.832.15			
1.500.—	1.587.—	1.413.55	—	4.500.55	1.959.20	194.49	2.153.69	2.346.86			
522.290.—	263.696.—	3.030.24	—	789.016.24	457.379.82	238.314.46	695.694.28	93.321.96			

Aruanne on kooskõlas krediitide raamatute sissekand-
netega ja teendusdokumendidega. Lettude punktide kohta
on kokku seatud märkusteleht.
Ed. Glaeser,
riigikontrolli kv. osak. van. revisent.

Käesolev aruanne on raamatutega kooskõlas ja õige.
20. jaanuaril 1930. a.

E. Sautep,
kaitseliidu keskuhatuse
revisjoni komisjoni esimees.

J. Roska,
kindral-majoor,
kaitseliidu ülem.

T. Pullitsaar,
majandusosakonna
pealik.

J. Aperson,
van. raamatupidaja.

Kaitseliidu 1928/29 a. eelarve täitmine

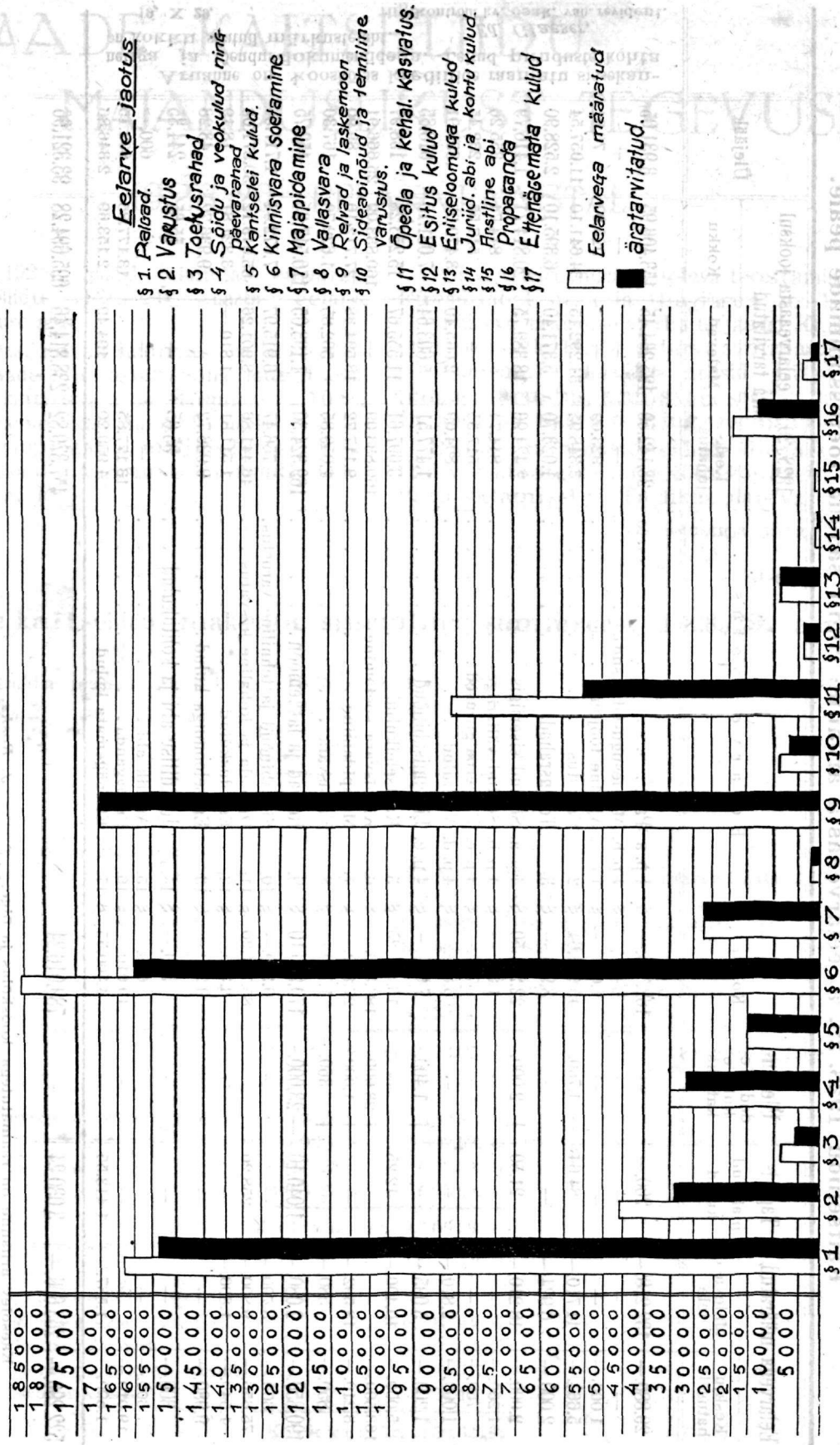

Diagramm nr. 1.

Kaitseliidu 1928./29. a. arvete läbikäigud ja seis.

Arvete nimetus	Läbikäik		Saldo		Kulude ja tulude arv		Bilanss	
	Deebet	Kreedit	Deebet	Kreedit	Kulud	Tulud	Aktiva	Passiva
Kaitseliidu eridepositiit-arve	46.946,57	30.000,—	16.946,57	—	—	9.194,48	16.946,57	—
Jooksev arve nr. 675	30.875,06	30.000,—	875,06	—	—	—	875,06	—
Jooksev arve nr. 5366	790.023,56	700.305,51	89.718,05	—	—	—	89.718,05	—
Propaganda fondi arve	20.917,—	—	20.917,—	—	—	—	20.917,—	—
Kassa arve	834.288,49	810.121,55	24.166,94	—	—	—	24.166,94	—
Erasummade arve peastaabis " malevates	16.393,59	8.072,63	8.072,63	—	8.320,96	5.431,68	8.072,63	—
Läbikäidavate summade arve	246.770,91	161.543,93	85.226,98	—	161.543,93	194.124,14	85.226,98	—
Palga arve	2.917,16	2.917,16	—	—	—	—	—	—
Kinnisvara soetamise arve	162.338	153.406,95	8.931,05	—	153.406,95	—	—	—
Alutise tööjõu arve	186.500,—	160.833,09	25.666,91	—	160.833,09	150.542,96	150.542,96	—
Varustuse arve	1.000,—	923,09	76,91	—	923,09	—	—	—
Toetusrahade arve	45.698,64	34.641,10	11.057,54	—	34.641,10	—	—	—
Sõitude arve siseriigis " välisriigis	8.924,—	6.395,10	2.528,90	—	6.395,10	—	—	—
Ümberpaigutuste arve	22.231,50	20.814,71	1.416,79	—	20.814,71	—	—	—
Võokulude arve	1.200,—	844,74	355,26	—	844,74	—	—	—
Läikumisabinõude arve	750,—	517,55	232,45	—	517,55	—	—	—
Kaitseliikide arve	3.870,—	3.470,09	399,91	—	3.470,09	—	—	—
Majapidamise arve	7.695,—	7.081,15	613,85	—	7.081,15	1.107,67	1.107,67	—
Vallasvara arve	15.412,25	15.253,28	158,97	—	15.253,28	762,75	762,75	—
Rehvade ja laskemoona arve	27.802,—	27.712,10	89,90	—	27.712,10	—	—	—
Sideabinõude arve	1.790,—	1.622,70	167,30	—	1.622,70	—	—	—
Õppeala ja kehalise kasvatuse arve	170.970,10	170.517,35	452,75	—	170.517,35	—	—	—
Esinduskulude arve	9.390,—	7.672,44	1.717,56	—	7.672,44	—	—	—
Eriiseloomuga kulude arve	85.714,20	55.343,12	30.371,08	—	55.343,12	—	—	—
Juriidilise abi ja kohtukulude arve	3.340,—	3.321,81	18,19	—	3.321,81	—	—	—
Arstliku abi arve	9.980,—	9.936,72	43,28	—	9.936,72	—	—	—
Propaganda arve	300,—	55,65	244,35	—	55,65	—	—	—
Eitlenägemata kulude arve	600,—	—	600,—	—	—	—	—	—
Deebi oride, kreditoride arve	19.010,—	13.177,85	5.832,15	—	13.177,85	—	—	—
Varanduse kustutuse kapitali arve	4.500,55	2.153,69	2.346,86	—	2.153,69	—	—	—
Kapitali arve	—	—	—	—	—	—	—	—
Tagasimaksud kulud	—	—	—	—	—	—	—	—
Jooksva arve 0/0 0/0	—	—	—	—	—	—	—	—
Belmiste aastate varandus	—	—	—	—	—	—	—	—
Erasummade eest muretsitud varandus	—	—	—	—	—	—	—	—
Ülejääk sularahas	—	245.923,23	—	245.923,23	—	—	—	—
Eelarve ülejääk	—	93.321,96	—	93.321,96	—	—	—	—
1928./29. a. saldo	—	—	—	—	—	—	—	—
K o k k u	2.778.148,58	2.778.148,58	339.245,19	339.245,19	944.472,28	944.472,28	1.887.716,72	1.887.716,72

Käesolev aruanne on raamatutega kooskõlas ja õige.
20. jaanuaril 1930. a.

E. Saulep,
kaitseliidu keskjuhatause
revisjoni komisjoni esimees.

J. Roska,
kindral-majoor,
kaitseliidu ülem.

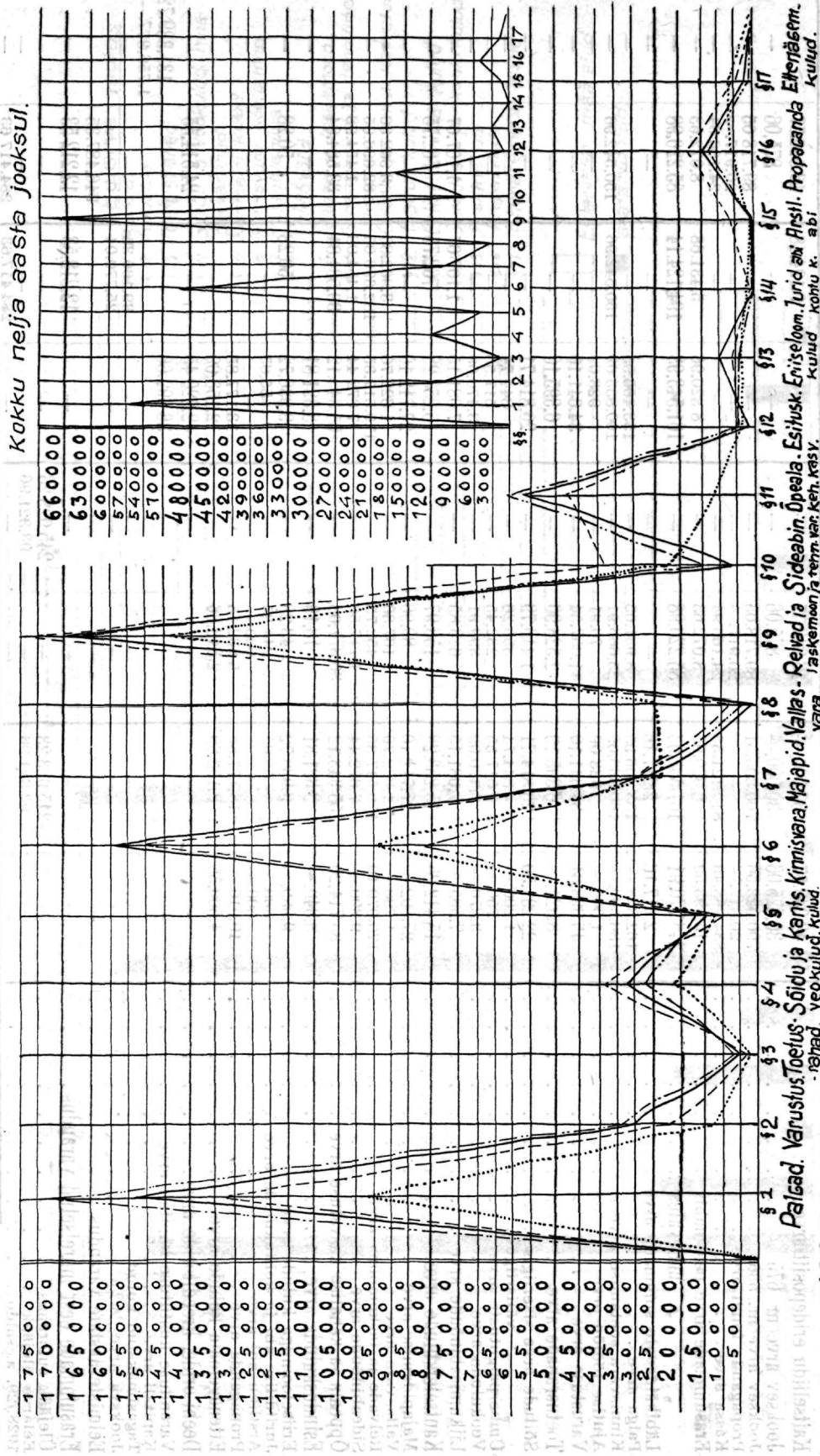
T. Pullitsaar,
majandusosakonna
pealik.

J. Aperson,
van. raamatupidaja.

Eesti Vabariik
 Siseminister
 A. Laidla

Kaitsejõudude kulu

1. I. 1925 - 1. IV. 1929.

Kokku nelja aasta jaoksul.

1925 a.; ---1926 a.; ---1927/28 a.; ---1928/29 a.;

Diagramm nr. 2.

Kaitseliidu kulude ja tulude arve 1928./29. eelarve-aastal.

K U L U D.

T U L U D.

Mitmesugused kulud peastaabis (erasummad)	8.320,96	Kaitseliidu maksuna sisse tulnud	9.194,48
" " malevates	161.543,93	Erasummad malevates	194.124,14
Palkadeks	153.406,95	Erasummad staabis	5.431,68
Kinnisvara soetamiseks	160.833,09	Tagasimakstud kulud	39.180,35
Ajutise tööjõu peale	923,09	Jooksvate arvete pealt saadud 0,0%	25.770,04
Varustusrahadeks	34.641,10	Kulusummade eest muretsetud varandus:	
Toetusrahadeks	6.395,10	Relvad	Kr. 161.445,70
Sõidukuludeks siseriigis	20.814,71	Laskemoon	6.477,48
" välisriigis	844,74	Relvade puhastusabinõud	6.561,84
Ümberpaigutuse rahadeks	517,55	Rakmed	8.208,03
Veokuludeks	3.470,09	Liikumisabinõud	1.107,67
Liikumisabinõude peale	7.081,15	Õppeabinõud	Kr. 23.315,35
Kantselitekuludeks	15.253,28	Sportiaabinõud	8.588,65
Majapidamiseks	27.712,10	Kirjandus	1.680,84
Vallasvara soetamiseks	1.622,70	Kinnisvara	150.542,96
Relvade ja laskemoona soetamiseks	170.517,35	Tehniline varustus	1.454,08
Sideabinõude soetamiseks	7.672,44	Sõjakeemilised materjalid	50,28
Õppe- ja sportiaabinõude soetamiseks	55.343,12	Inventar (maj. var. I)	3.962,80
Esinduskuludeks	3.321,81	Kantselitearbed (maj. var. II)	762,75
Eriiseloomuga kuludeks	9.936,72	Erasummade eest muretsetud varandus	12.212,53
Juriidilise abi ja kohtukuludeks	55,65	S a l d o	284.417,63
Propaganda kuludeks	13.177,85		386.373,96
Ettenägemata kuludeks	2.153,69		284.417,63
Amortisatsioon	3.692,66		
Ettetehitud kulude arvel saadud vara	42.220,45		
	944.472,28		944.472,28

tuse eest osa välja maksmata, sest tööd keetsid edasi järgmisel aastal; õppe ja kehalise kasvatuse alal jäid teostamata mitmed kavatsatud kursused ja õppused ning muretsemata terve rida õppevahendeid ja propaganda alal jäi peaaegu tervelt kasutamata ajaloo kirjutamiseks määratud summa.

Teiste §§ ülejäädgid on tekkinud kokkuvõidmistest arvel.

1928./29. eelarveaastaga lõpeb teatud ajajärk kaitseliidu majanduselus ja nimelt lõpevad summad, missugused kodanikkudelt sisse on nõutud kaitseliidumaksu näol, ning kaitseliit astub uude ajajärku, kus tema tarvete rahuldamiseks on määratud 12. märts. 1929. a. riigikogu poolt vastuvõetud seaduse põhjal eelarve korras iga-aastane toetussumma Kr. 650.000 suuruses. Nimetatud summa on määratud kindlaks viie aasta peale.

Ülevaate kaitseliidumaksuna sissetulnud summade läbikäigust, missugustega läbi on saadud neli aastat, pakuvad tabel nr. 2 ja diagramm nr. 2.

Nagu nimetatud tabelist näha, on kaitseliidumaksuna sisse tulnud kuni 1. aprillini 1929. a. Kr. 2.516.946:57, kuna muid sissetulekuid sama aja jooksul on olnud Kr. 145.273:02. Nelja eelarveaasta jooksul on eelarve korras ära tarvitatud üldse Kr. 2.509.595:97 ja jääb üle 1. aprilliks 1929. a. Kr. 152.623:62. Kulutatud summa eest on soetatud mitmesugust varustust üldse Kr. 1.259.611:39 väärtuses, millest Kr. 374.161:43 1928.—29. aastal juuremuretsetud varanduse peale langeb (võrdlustabel ja diagramm nr. 3).

Soetatud varanduse üldsumma teeb välja üle 50% üldisest kulusummast nelja aasta jooksul ja on 1. apr. 1929. a. jaotatud peastaabi ja malevate vahel järgmiselt:

Valla s v a r a:

	Kr. väärtuses.
Peastaabis	114.190:10
Tallinna malevas	155.312:53
Harju	36.292:53
Tartu	47.301:04
Tartumaa	72.172:03
Viru	61.038:19
Pärnu	14.144:61
Pärnumaa	37.301:83
Narva	25.421:05
Sakala	46.999:76
Järva	33.608:96
Lääne	27.937:29
Võru	45.054:52
Valga	26.400:24
Petseri	27.301:28
Saaremaa	31.363:97
Värska laagris	7.271.46

K i n n i s v a r a:

Peastaabi maja ja krunt	Kr. 230.000:—
Petseri maleva maja	„ 137.900:—
Tallinna maleva maja	„ 82.600:—

1928./29. a. rahaline arvepidamine on riigikontrolli poolt revideeritud ja aruanne dokumentidega ning raamatutega kooskõlas leitud, mille kohta aruandel on vastav märkus. Revideerimise tulemuste kohta on kokku seatud märkuste teleht nr. 1773, millest on näha, et arvepidamises olulisi eksitusi ei ole, välja arvatud vähemad eksimised, peaaesjaliselt sõidu- ja päevarahade väljaarvamisel, missugused summad kõik on tagasi nõutud, ja tähtsusetud vormivead, missugused on kõrvaldatud.

Samuti on varade arvestamine ja aruanne revideeritud keskjuhatuse revisjonikomisjoni poolt.

Väljavõte revisjonikomisjoni aktist:

Aja jooksul 7. oktoobrist 1929. a. kuni 20. jaanuarini 1930. a. revideeris kaitseliidu keskjuhatuse revisjonikomisjon koosseisus: esimees E. Saulep, liikmed F. Uibopuu ja J. Lepp kaitseliidu peastaabi 1928.—1929. a. varanduslikku seisust ja aruandeid.

Et riigikontroll komisjoni töö algusel raharaamatuid revideeris, siis kokkuleppel viimastega ei kutsutud kontrolli esindajat välja.

Kogu ülalnimetatud aja komisjon täies koosseisus ei töötanud, vaid volitas komisjoni esimehe E. Saulepi raamatuid dokumentidega võrdlema.

Kassaraamatuid, niihästi riiklikkude kui ka erasummade peale, ja krediitide raamatuid dokumentidega ei võrreldud, sest riigikontroll oli seda juba teinud.

Kassaraamat riiklikkude summade peale lõpeb 1. aprilliks 1929. a. ülejäägiga üks sada kolmkümmend viis tuhat kuussada seitsekümmend seitse krooni 05 senti (Kr. 135.677:05), ja nimetatud summa on kooskõlas aastaaruande ja krediitide raamatuga.

Kassaraamat erasummade peale lõpeb 1. aprilliks 1929. a. ülejäägiga kaheksa tuhat seitsekümmend kaks krooni 63 senti (Kr. 8.072:63) ja on kooskõlas aruandega.

Vararaamatute sissekanded võrreldi ülalnäidatud aja eest dokumentidega, mille kohta eraldi akt kokku seati.

T. Pullis a a r,
kaitseliidu peastaabi
majandusosakonna pealik.

J. A p e r s o n,
v. raamatupidaja.

Kaitsealiidu varandus.

Diagramm nr. 3.

Kaitseliidu varanduse seis 1. IV 29. a.

AKTIVA.

PASSIVA.

Sularaha kaitseliidu eri-deposiit-arvel	16.946.57		Kapital	1.756.377.—	
Sularaha jooksva arvel nr. 675	875.06		Varanduse kustu'use kapital	131.339.72	1.887.716.72
Sularaha jooksva arvel nr. 5366	89.718.05				
Sularaha propaganda fondi arvel	20.917.—				
Sularaha staabi kassas	24.166.94				
„ „ erasumm.	8.072.63				
„ malev. „	85.226.98	245.923.23			
Eelmistel aastatel soetatud varandus	946.487.35				
1928./29. eelarve-aastal soetatud varandus	386.373.96	1.332.861.31			
Võlgnikud	24.514.55	24.514.55			
Saldo	234.417.63	284.417.63			
		1.887.716.72			1.887.716.72

Kaitseliidu peastaabi

Tabel nr. 6.

erasummade kulude ja tulude arve 1928./29. eelarve-aasta peale.

KULUD.

TULUD.

Lisatööde tasu	1.792.50		Kaitseliidumajadekorteritüürid	830.45	
Esinduskulud	635.31		0/0% jooksva arve pealt	503.29	
Mitmesugus. muud kulud	2.073.93		Muud juhuslikud sissetulekud	278.72	
Läbikäivad summad	3.819.22	8.320.96	Läbikäivad summad	3.819.22	5.431.68
			Saldo (puudujääk)		2.889.28
		8.320.96			8.320.96

Tabel nr. 8.

Kaitseliidu peastaabi deebitoride ja kreditoride arve 1928/29. a. peale.

Km. arsenal	69.920.—		Km. arsenal	69.920.—	
Kaitseministeerium.	14.449.05		Erahüpoteegid	3.455.—	73.375.—
V. Thoen ja Ko.	13.520.50	97.889.55	Saldo 1-ks aprilliks 1929. a.	—	24.514.55
		97.889.55			97.889.55
			Saldo 1/IV. 28. a. ette tehtud kulud 1928/29. a. peale	66.465.—	
			Saldo 1/IV. 29. a. ette tehtud kulud 1929/30. a. peale	—24.514.55	
			Ettetehtud kulude arvel 1928/29. a. saadud vara	41.950.45	
			Tagasimakstud tagatis	+ 270.—	
			Kokku:	42.220.45	

Kaitsealiidu varanduse seis 1.IV.1929 a.

4 500 000					
4 350 000					
4 200 000					
4 050 000					
3 900 000					
3 750 000					
3 600 000					
3 450 000					
3 300 000					
3 150 000					
3 000 000					
2 850 000					
2 700 000					
2 550 000					
2 400 000					
2 250 000					
2 100 000					
1 950 000					
1 800 000					
1 650 000					
1 500 000					
1 350 000					
1 200 000					
1 050 000					
900 000					
750 000					
600 000					
450 000					
300 000					
150 000					

Kinnisvara Oletad Laske- Relvade Rakmed Liikum. Dpeatib. Spordi- Tehniline Kirjand. Sõjakeem. Invent. Vähem. Riisi Seltsk. Võlgnikud.
 moon. puh.ab. abin. varust. materi. Summad summad
 kalud.

Diagramm nr. 4.

Kaitseliidu varanduse nimestik 1-ks aprilliks 1929. a.

Tabel nr. 9.

Varanduse liigid.	Muretsetud varanduse väärtus.				KOKKU.	0% 0/0	V a n a n e m i n e.				Varanduse väärtus pärast vanandamise % maahaarvamist.	
	1925. a.	1926. a.	1927/28. a.	1928/29. a.			1925. a.	1926. a.	1927/28. a.	1928/29. a.		
							1925. a.	1926. a.	1927/28. a.	1928/29. a.		
Kinnisvara:												
Peastaabi maja ja krunt	230.000.—	—	—	—	230.000.—	3%	6.900.—	6.900.—	6.900.—	27.600.—	202.400.—	
Petseri maja	—	—	59.000.—	78.000.—	137.900.—	—	—	—	4.137.—	4.137.—	133.763.—	
Tallinna maleva maja	—	—	—	82.600.—	82.600.—	—	—	—	—	—	82.600.—	
Barakk ja muud ehitised	—	—	11.165.74	10.057.04	1.108.70	3%	—	334.97	301.71	33.26	1.075.44	
Vallasvara:												
Relvad	37.278.77	34.584.79	105.847.41	161.445.70	339.156.67	10%	3.727.87	3.458.47	16.144.57	33.915.65	305.241.02	
Laskemoon	11.071.54	14.597.58	26.675.19	6.477.48	58.821.79	20%	2.214.31	2.919.50	5.335.02	11.764.31	47.057.48	
Relvade puhastuse abinõud	8.286.54	6.845.48	1.279.15	6.564.84	20.417.68	20%	1.657.31	1.369.08	255.82	4.083.53	16.334.15	
Rakmed	30.296.70	75.121.79	38.621.11	8.208.03	152.247.63	10%	3.029.67	7.512.17	3.862.11	15.224.75	137.022.88	
Liikumisabinõud	3.750.50	23.047.35	2.537.27	1.107.67	30.442.79	10%	375.05	2.304.73	253.72	3.044.26	27.398.53	
Õppeabinõud	2.853.52	29.745.24	9.529.79	23.315.35	65.443.90	10%	285.35	2.974.52	952.97	6.544.37	58.899.53	
Sporidiabinõud	4.396.89	14.814.53	9.009.47	8.588.65	36.809.34	25%	1.099.17	3.703.63	2.252.12	9.202.08	27.607.26	
Tehniline varustus	17.252.19	31.922.02	3.930.52	1.454.08	54.558.81	10%	1.725.21	3.192.20	393.05	5.455.86	49.102.95	
Kirjandus	2.825.03	2.478.92	2.778.86	1.680.84	9.763.65	2%	56.50	49.59	55.57	195.27	9.568.38	
Sõjakeemilised materjalid	—	400.85	1.037.77	50.28	1.488.90	10%	—	—	143.86	143.86	1.340.02	
Mitmesugune majanduslik varandus I (inventar)	22.794.48	1.931.28	6.548.13	3.962.80	35.236.69	5%	1.139.72	96.56	327.40	1.761.82	33.474.87	
Mitmesugune majanduslik varandus II (vähemad kantseleikulud)	1.512.85	615.62	723.62	762.75	3.614.84	25%	378.21	153.90	180.90	903.70	2.711.14	
Erasummade eest muretsetud varandus	—	54.983.97	6.053.42	12.212.53	73.249.92	10%	—	5.498.39	605.34	7.324.98	65.924.94	
K O K K U	372.318.81	291.089.39	283.079.15	386.373.96	1.332.891.31		22.568.37	40.132.74	31.925.95	36.692.66	131.339.72	1.201.521.59

Malevate kulude 1/I.1925 - 1/IV.1929. ja meeste arvu võrdlus.

Kr. 72649

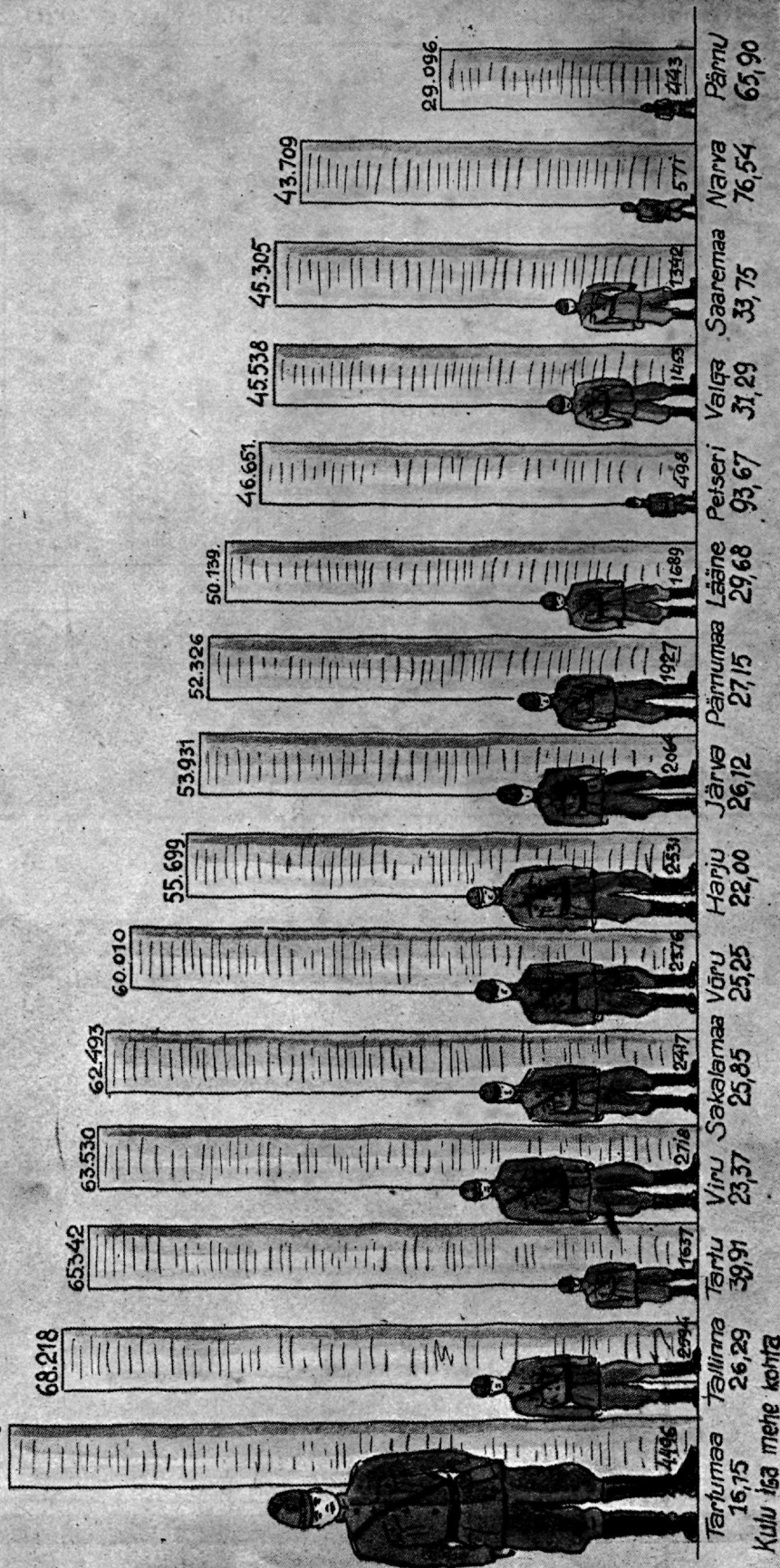

Diagramm nr. 5.

Kaitseliidu erasummade läbikäik malevates 1928/29. eelarve-aastal.

Malevate nimetus	Saldo 1-ks aprilliks 1928. a.	Aasta jook- sul sisse tulnud	K o k k u	Aasta jook- sul välja lõinud	Jääb 1-ks aprilliks 1929. a.	Erasummade eest muretse- tud varustus 1928/29. a. eel- arve aastal	M ä r k u s e d
1. Tallinna malev	12.804.41	49 884.42	62.688.83	34.213.76	28.475.07	1.498.—	*) Kuna malevate poolt esitatud andmed on puudulikud ja saldod kokku ei lähe, on aruande kokkuseadmisel aluseks võetud eelmise aasta aruande saldo.
2. Harju „	2.235.19	10 671.35	12.906.54	7.520.33	5.386.21	1.370.20	
3. Tartu „	5.120.81	12.342.88	17.463.69	11.595.09	5.868.60	2.009.49	
4. Viru „	2.858.75	22.263.72	25.122.47	19.274.04	5.848.43	459.45	
5. Tartumaa „	4.424.50	18.435.90	22.860.40	16.067.22	6.793.18	—	
6. Pärnu „	1.813.16	3.092.27	4.905.43	2.822.63	2.082.80	—	
7. Pärnumaa „	4.709.78	13.516.17	18 225.95	11.976.37	6.249.58	—	
8. Narva „	953.62	7.806.65	8.760.27	7.290.62	1.469.65	431.68	
9. Sakalamaa „	1.751.80	10.378.58	12.630.38	8.902.—	3.728.38	—	
10. Võru „	3.959.64	4.945.16	8.904.80	5.121.27	3.783.53	1.731.02	
11. Valga „	1.521.74	8.219.63	9.741.37	7.118.13	2.623.24	552.47	
12. Lääne „	527.38	4 624.16	5.144.54	4.074.28	1.070.26	—	
13. Järva „	2.824.53	18.097.31	20.921.84	16.221.15	4 700.69	3.915.02	
14. Petseri „	2.000.52	5.012.82	7.013.34	5.572.10	1.441.24	—	
15. Saaremaa „	1.854.23	4.333.12	6.187.35	3.774.94	2.412.41	245.20	
Kokku :	49.353.06	194.124.14	243.477.20	161.543.93	81.933.27	12 212.53	
*) Saldo 1/IV 28. a.	52.646.77	194.124.14	246.770.91	161 543.93	85.226.98	—	

Mitte ükski iga kaitseliitlane,
vaid iga rahvuslikult mõt-
leja Eesti kodanik loeb

„KAITSE KODU!”

Ei tohi unustada, et „**Kaitse Kodu!**” on oma lühikese ea peale vaatamata loetavaim ja odavam ajakiri Eestis.

„**Kaitse Kodu!**” ilmub iga nädal vähemalt 24-leheküljelises kaustas ja maksab tellides aastas kõigest 6 krooni, s. o. 11½ senti number.

Iga kaitseliitlane, iga kodanik, kes pole veel tellinud „**Kaitse Kodu!**”, tehku seda kohe. Tellimisi võtavad vastu kaitseliidu üksuste pealikud, raamatukauplused ja postkontorid üle maa. Proovinumbriid saadab talitus esimese nõudmise peale välja tasuta.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2.